

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr hab. Hanna Paluszkiewicz, prof. UZ

dr hab. Katarzyna Dudka, prof. IWS

Posiedzenia organizacyjne sądu I instancji (art. 349 k.p.k.)

Warszawa 2014

Spis treści

1. Uwagi wstępne	1
2. Posiedzenia organizacyjne pod rządami Kodeksu postępowania karnego z 1969 roku.....	8
3. Posiedzenia organizacyjne według art. 439 Kodeksu postępowania karnego z 1997 roku (stan na dzień 1 lipca 2014 r.).....	12
4. Posiedzenia organizacyjne <i>de lege ferenda</i> . Stan prawny po dniu 1 lipca 2015 roku	22
5. Wyniki badań empirycznych	28
6. Podsumowanie	41
7. Stany faktyczne	47

1. Uwagi wstępne

Przedmiotem poniższej analizy jest rola posiedzeń organizacyjnych sądu (art. 349 k.p.k.).

Posiedzenia są obok rozprawy jedynym forum, na którym może procedować (orzekać) sąd. W sytuacji, gdy ustawa nie wymaga orzekania na rozprawie, sąd orzeka na posiedzeniu. Ustawodawca polski w sposób ogólny reguluje kwestię odbywania posiedzeń sądowych i nie różnicuje w zasadzie różnych ich typów. Ogólne regulacje (art. 95-96 k.p.k.) odnoszące się do posiedzeń, są uzupełniane szczegółowymi unormowaniami, dotyczącymi wybranych kwestii związanych z rozpoznawaniem określonej kwestii na posiedzeniu. Sposób redakcji art. 95 k.p.k. wskazuje, iż orzekanie przez sąd na posiedzeniu stanowi regułę podstawową. Wyjątkiem od niej są przypadki, gdy sąd odbywa rozprawę w celu wydania orzeczenia. Są to przypadki wyraźnie w ustawie wskazane.

Jednocześnie ustawodawca przewiduje, iż orzeczenia zapadające na posiedzeniach mogą być wydawane na rozprawie (zd. 2 art. 95 k.p.k.). W literaturze trafnie dostrzega się jednak¹, iż w przypadku niektórych instytucji procesowych podstawowym i jedynym forum na jakim może zapadnąć orzeczenie jest posiedzenie (np. wydanie wyroku nakazowego następuje tylko na posiedzeniu – art. 500 § 4 k.p.k.). Po nowelizacji z 2003 roku możliwe jest również orzekanie merytoryczne na posiedzeniu i wydanie poza rozprawą wyroku skazującego oraz warunkowo umarzającego postępowanie karne². Na posiedzeniu wydawane są również zarządzenia, nie stanowiące orzeczeń podejmowane jednak nie przez sąd, a przez przewodniczącego składu orzekającego.

W kodeksie postępowania karnego brak osobnych regulacji normujących konkretny typ posiedzenia sądowego. Wskazać jednak należy na niektóre przepisy zawierające szczegółowe regulacje, a odnoszące się do posiedzeń sądowych. Tytułem przykładu

¹ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 295.

² Por. H. Paluszkiewicz, *W sprawie jednolitego modelu procedowania na posiedzeniach sądów karnych pierwszej instancji*, CPKiNP 2006, z. 2, s. 199; H. Paluszkiewicz, *Pierwszoinstancyjne wyrokowanie merytoryczne poza rozprawą w polskim procesie karnym*, Warszawa 2008.

można przywołać regulację zawartą w art. 339 i 343 k.p.k. odnoszącą się do wydawania na posiedzeniu wyroku skazującego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne czy też wskazać na tzw. posiedzenia wyznaczane w trybie art. 339 § 2 k.p.k. w fazie kontroli merytorycznej oskarżenia, posiedzenia poświęcone orzekaniu o zastosowaniu albo zmianie środka zapobiegawczego (art. 254 k.p.k.), posiedzenia w kwestii umorzenia postępowania i zastosowania środka zabezpieczającego (art. 339 § 1 k.p.k.), posiedzenia organizacyjne (art. 349 k.p.k.) czy też posiedzenia odbywane w kwestiach określonych w dziale XIII Kodeksu postępowania karnego.

Wobec braku rzeczywistej normatywnej dyferencjacji typów posiedzeń sądowych, przy jednoczesnym różnicowaniu kwestii stanowiących przedmiot orzeczenia jakie sąd na tych posiedzeniach wydaje, w doktrynie wskazywano na potrzebę różnicowania normatywnego tego rodzaju forum orzekania przez sąd³. Niezależnie od tego w piśmiennictwie zaczęto używać autonomicznych określeń służących rozróżnieniu poszczególnych rodzajów posiedzeń. Na tym tle pojawiło się po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego z 2003 roku określenie *posiedzenie wyrokowe*, wskazujące na odmienny od pozostałych typ posiedzenia sądowego poświęconego orzekaniu merytorycznemu. W toku posiedzeń wyrokowych zapadają bowiem rozstrzygnięcia odnoszące się do odpowiedzialności karnej oskarżonego, przy czym mogą to być jedynie orzeczenia (wyroki) przesądzające o tej odpowiedzialności w sposób pozytywny – wyrok skazujący zgodnie z wnioskiem prokuratora i za zgodą oskarżonego na uzgodnioną z nim karę lub środek karny (art. 335 k.p.k.) albo wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w razie stwierdzenia przez sąd, iż spełnione są w sprawie przesłanki zastosowania tego środka, określone w art. 66 i 67 k.k. W odniesieniu do tych posiedzeń szczególnie mocno sygnalizowano potrzebę ich normatywnego wyodrębnienia i ukształtowania z uwzględnieniem celu jakim jest wydanie wyroku merytorycznego.

W doktrynie wyróżnia się także tzw. *posiedzenia przygotowawcze*, które wyznaczane są na podstawie art. 339 § 3 k.p.k. w fazie kontroli merytorycznej oskarżenia w celu podjęcia decyzji procesowej, do której wydania nie jest uprawniony prezes sądu

³ Por. H. Paluszkiwicz, O potrzebie dyferencjacji posiedzeń sądowych w polskim procesie karnym, Funkcje procesu karnego. *Księga Jubileuszowa profesora Janusza Tylmana*, pod red. T. Grzegorzcyka, Warszawa 2011, s. 555 - 565.

(przewodniczący wydziału) – np. umorzenia postępowania z powodu ujawnienia się ujemnej przesłanki procesowej, umorzenia postępowania z powodu oczywistego braku podstawy faktycznej oskarżenia, zwrotu sprawy do postępowania przygotowawczego czy też wydania postanowienia w kwestii właściwości sądu, stosowania albo zmiany środka zapobiegawczego, czy nawet wydania wyroku nakazowego.

Na tym tle dostrzec można również odrębną regulację *posiedzeń organizujących rozprawę*, normowanych w art. 349 k.p.k. Te posiedzenia bywają określane *posiedzeniami wstępnymi*, a także często i nie dość poprawnie *posiedzeniami przygotowawczymi*.

Pod rządami kodeksu postępowania karnego z 1997 roku podejmowano w doktrynie próby klasyfikowania posiedzeń według kryterium ich jawności, a także obligatoryjnego bądź fakultatywnego charakteru.

Na tym tle wyróżniano (odnosząc się do kryterium jawności wewnętrznej) posiedzenia, w których udział stron jest mierzony uprawnieniem uznawanym za „bezwzględne”, „względne”, bądź jest obowiązkowy, a także tylko możliwy w razie gdy zdecyduje tak prezes sądu, bądź wręcz „wykluczony” gdy stanowi tak ustawa. W odniesieniu do jawności zewnętrznej posiedzeń, kodeks postępowania karnego z 1997 roku nie daje podstaw do jakiegokolwiek kategoryzowania posiedzeń sądowych, a w szczególności do jasnego ich podziału na: jawne bądź niejawne zewnętrznie⁴.

Problem jawności posiedzeń sądowych rozważany był zatem w doktrynie w aspekcie jawności zewnętrznej (dostęp publiczności do udziału w posiedzeniu sądowym) oraz wewnętrznej (udział stron postępowania sądowego). Regulacja ogólna odnosząca się do udziału stron oraz innych podmiotów w posiedzeniu sądu zawarta jest obecnie w art. 96 k.p.k. Uregulowanie udziału stron w posiedzeniach sądowych wyraża zasadę równości stron postępowania. Odmienne niż miało to miejsce przed

⁴ bliżej o jawności zewnętrznej posiedzeń P. Hofmański, O jawność posiedzeń sądowych w procesie karnym, [w:] *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa Profesora Andrzeja Bulsiewicza*, pod red. A. Marka, Toruń 2004, s. 119 i n.

nowelizacją z 2003 roku⁵ obecnie wszystkie strony postępowania sądowego mają równe prawo do udziału w posiedzeniu⁶. Należy przy tym odróżnić udział w posiedzeniu od obecności na nim⁷. Ustawodawca w gruncie rzeczy odróżnia te formy zachowań, wyraźnie wskazując te przypadki, gdzie określone podmioty mogą tylko być obecne, nie będąc jednocześnie uprawnionymi do aktywnego w nich udziału wyrażającego się np. składaniem oświadczeń woli lub wiedzy. Zgodnie z dyspozycją art. 96 § 1 k.p.k. prawo udziału w posiedzeniach sądowych mają strony procesowe, a także osoby niebędące stronami, jeżeli ma to znaczenie dla ochrony ich praw i interesów. Ta reguła ogólna jest jednak ograniczona poprzez treść zawartą w § 1 *in fine* wskazującą na prawo udziału podmiotów uprawnionych (chodzi i o strony procesu, i o osoby nie będące stronami) w przypadkach wskazanych w ustawie. Ponadto z regulacji tej wynika, iż ustawodawca może uczynić obecność stron lub innych podmiotów w danym posiedzeniu obowiązkowymi. W przypadkach, gdy ustawa nie określa, czy podmioty mają prawo udziału, bądź też nie wprowadza takiego obowiązku przyjmuje się generalną regułę (§ 2), że mają one prawo wziąć udział w każdym posiedzeniu, jeżeli tylko na nie się stawiają. Stawiennictwo na posiedzenie sądowe jest generalnie zależne od tego czy udział w nim jest dla określonej grupy podmiotów (np. stron procesowych) obowiązkowy, czy też nie. Osoby zobowiązane do udziału w posiedzeniu (przez sąd, prezesa sądu, uprawnionego sędziego albo przez ustawę) muszą być na to posiedzenie wezwane, podmioty jedynie uprawnione do udziału są o nim zawiadamiane.

Udział stron w posiedzeniach sądowych jest w obecnym stanie prawnym fakultatywny, gdy ustawa to przewiduje, a jednocześnie ustawodawca nie czyni ich udziału w danym posiedzeniu obowiązkowym. Z art. 96 § 1 k.p.k. wnioskować należy, że strona tylko wówczas nie może brać udziału w posiedzeniu, gdy przepis szczególny wyłącza prawo jej uczestnictwa⁸. Jednocześnie odnotować należy, że

⁵ Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy - Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych, Dz.U. Nr 17, poz. 155, zwana często i w niniejszym opracowaniu nowelą/nowelizacją styczniową.

⁶ Przed nowelizacją styczniową z 2003 roku uprzywilejowaną stroną procesową był prokurator, który miał zagwarantowane ustawą prawo udziału w każdym posiedzeniu sądowym.

⁷ Trafne uwagi L. K. Paprzyckiego [w:] J. Grajewski, L.K. Paprzycki, M. Płachta, *Kodeks postępowania karnego. Komentarze*. Zakamycze, t. I., Kraków 2003, s. 306.

⁸ np. art. 500 k.p.k.

Kodeks postępowania karnego przewiduje takie posiedzenia, gdzie udział konkretnych uczestników postępowania (np. stron, jednej ze stron, przedstawiciela strony) jest obowiązkowy⁹. Dopuszczenie stron procesowych do udziału w posiedzeniu oznacza również prawo do udziału w nim ich przedstawicieli¹⁰.

Udział podmiotów niebędących stroną w posiedzeniach sądowych jest regulowany wspomnianym już art. 96 § 1 k.p.k. Udział ten jest określany jako fakultatywny albo obligatoryjny. Osoby nie posiadające statusu strony procesowej mają prawo udziału w posiedzeniu sądu, gdy wymaga tego ochrona ich praw i interesów. Okoliczność ta, jakkolwiek warunkuje udział *quasi*-stron w posiedzeniu, to jednak nie jest powiązana z jakimkolwiek obowiązkiem informacyjnym obciążającym organ procesowy¹¹.

W odniesieniu do problematyki obecności na posiedzeniu zauważyć należy że, zarówno strony procesowe, jak i podmioty nie mające tego statusu, jeśli mają prawo uczestniczenia w nim, muszą być w sposób skuteczny powiadomione o terminie posiedzenia i o jego przedmiocie. Nieusprawiedliwiona nieobecność na posiedzeniu podmiotu uprawnionego do uczestnictwa i prawidłowo zawiadomionego nie stoi na przeszkodzie jego przeprowadzeniu i podejmowaniu na tym forum orzeczeń przez sąd. Jednak niestawiennictwo usprawiedliwione, połączone z wnioskiem o odroczenie terminu posiedzenia wymaga jego odroczenia (art. 117 § 2 k.p.k.). Jeśli uczestnictwo w posiedzeniu następuje w wyniku stawiennictwa uprawnionego uczestnika na termin tego posiedzenia, obowiązek wcześniejszego powiadamiania o terminie, miejscu i przedmiocie tego posiedzenia nie konkretyzuje się¹².

O ile problematyka jawności wewnętrznej posiedzeń sądowych została uregulowana w kodeksie postępowania karnego, o tyle kwestia jawności zewnętrznej (rozumianej jako udział publiczności w posiedzeniu) nie została przez ustawodawcę jednoznacznie rozstrzygnięta. Powodowało to dość intensywną dyskusję w doktrynie,

⁹ por. Art. 339 § 5 k.p.k. – obowiązkowy udział prokuratora i obrońcy oskarżonego w posiedzeniu sądu w przedmiocie orzeczenia środka zabezpieczającego określonego w art. 94 albo 95 k.k.

¹⁰ trafnie uznaje T. Grzegorzczak, że określenie przez ustawę prawa do udziału w danym posiedzeniu jest jedynie nadregulacją ustawową – por. T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, *op. cit.*, 2008, s. 296.

¹¹ trafnie wskazuje się w doktrynie na konieczność zastosowania dyrektywy lojalności procesowej określonej w art. 16 k.p.k. – por. D. Świecki (red.) *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, Warszawa 2013, s. 404.

¹² Z. Gostyński, J. Bratoszewski, R. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I., Warszawa 2003, s. 653.

w której ścierały się przeciwstawne poglądy – o jawności i niejawności tego forum¹³. Ostatecznie na gruncie obowiązujących przepisów w kwestii dostępu publiczności do posiedzeń sądowych wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 marca 2012 r.¹⁴ Biorąc za podstawę przepisy ustawy o ustroju sądów powszechnych¹⁵ oraz art. 45 ust. 2 Konstytucji RP, SN wyraził pogląd, iż zasada jawności posiedzeń sądowych dotyczy tylko tych posiedzeń, na których następuje rozpoznanie sprawy, i to rozumianej w ujęciu konstytucyjnym jako odnosząca się do głównego przedmiotu postępowania, jak i incydentalnych jeśli jest związana z możliwością ingerencji w sferę praw podstawowych gwarantowanych normami konstytucyjnymi. Te posiedzenia są jawne, a ewentualna reglamentacja udziału w nich stron, podmiotów niebędących stronami i innych osób może wynikać nie z decyzji sądu, ale z przepisów ustawy.

Posiedzenia służące przygotowaniu rozprawy i jej zorganizowaniu nie były dotąd przedmiotem szerszej refleksji. Jeśli już zajmowano się w literaturze przedmiotu lub w orzecznictwie sądowym problematyką posiedzeń, to wszelkie analizy, rozważania i wnioski dotyczyły posiedzeń sądowych wyznaczanych w trybie art. 339 k.p.k. w fazie merytorycznej kontroli oskarżenia¹⁶. To właśnie te posiedzenia nazywane są

¹³ por. T. Grzegorzczak, *Udział stron i innych uczestników procesu w posiedzeniach sądu w sprawach karnych*, [w:] K. Krajewski (red.), *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, Kraków 2007, s. 173 – 183; P. Hofmański, *O jawność posiedzeń sądowych w procesie karnym*, [w:] A. Marek (red.), *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności*, Toruń 2004, s. 119 – 133; P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Kraków 2006, s. 124 – 128; W. Jasiński, *Jawność zewnętrzna posiedzeń sądowych w polskim procesie karnym*, PiP 2009, nr 9, s. 70 – 81; W. Jasiński, M. Kuźma, *Problematyka posiedzenia w przedmiocie skazania bez rozprawy* [w:] C. Kulesza (red.), *Ocena funkcjonowania porozumień procesowych w praktyce wymiaru sprawiedliwości*, Warszawa 2009, s. 182 – 187; H. Paluszkiewicz, *Pierwszoinstancyjne wyrokowanie merytoryczne...*, *op. cit.*, s. 261 – 270, M. Rogacka-Rzewnicka, *Zagadnienie jawności stosowania tymczasowego aresztowania*, Prok. i Pr 2009 r., z. 1.

¹⁴ Uchwała składu 7 sędziów z dnia 28 marca 2012 r. sygn. akt I KZP 26/11, OSNKW 2012, nr 4, poz. 36.

¹⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 o ustroju sądów powszechnych, Dz. U. z 2013, poz. 427 (t.j.).

¹⁶ por. T. Razowski, *Formalna i merytoryczna kontrola oskarżenia w polskim procesie karnym*, Zakamycze 2005, który analizując m. in. treść art. 339 § 3 k.p.k. unika przy tym określenia posiedzenia odbywanego na podstawie tego przepisu w jakikolwiek sposób; E. Samborski, *Zarys metodyki sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2013, który nie poświęca zbyt wielkiej uwagi posiedzeniom wyznaczanym w trybie art. 349 k.p.k. mimo tego, że omawia zarówno problematykę przygotowania do rozprawy głównej, jak i przygotowanie się przewodniczącego do rozprawy (s. 243 – 274), P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki...*, *op. cit.*, którzy również nie poświęcają uwagi posiedzeniu przygotowawczemu z art. 349 k.p.k. i nie podejmują próby jego nazwania (s. 48 - 54), koncentrując swą uwagę jedynie na problematyce art. 339 k.p.k. (s. 25 - 48).

przygotowawczymi¹⁷ i w odniesieniu do nich przyjmowano podział posiedzeń na obligatoryjne i fakultatywne.

Posiedzenia mające na celu przygotowanie i należyte zorganizowanie przyszłej rozprawy, należałoby raczej nazwać „organizacyjnymi”; są one *de lege lata* regulowane w art. 349 k.p.k. Ustawowe wyodrębnienie tego typu posiedzeń nastąpiło dopiero w kodeksie postępowania karnego z 1997 roku. Nie oznacza jednak, iż pod rządami wcześniej obowiązujących kodeksów postępowania karnego nie mogły odbywać się posiedzenia sądowe o celach zbliżonych do tego, jaki przewiduje ustawodawca dla posiedzenia, o którym mowa w obecnym art. 349 k.p.k.

W Kodeksie postępowania karnego z 1997 roku wyraźnie wyodrębniono rozdział 41, zatytułowany „Przygotowanie do rozprawy głównej” (art. 348–354). Z punktu widzenia struktury procesu karnego i jego przebiegu przygotowanie do rozprawy traktować należy jako fazę procesu karnego w jego stadium sądowym, która obejmuje szereg czynności, takich jak wyznaczenie miejsca i czasu rozprawy, składu orzekającego, określenie kierunków dowodzenia, określenie potrzeby zawiadomienia albo wezwania uczestników procesu do stawiennictwa na rozprawie, podjęcie działań zapewniających porządek na sali rozpraw, podjęcie decyzji o ewentualnym udziale przedstawicieli mediów na rozprawie czy też wyłączeniu jawności rozprawy¹⁸. Jest to faza niejednorodna, różniąca się jednak rodzajem podejmowanych czynności od fazy poprzedzającej polegającej na formalnej i merytorycznej kontroli oskarżenia (art. 337 i 339 k.p.k.).

¹⁷ por. K. Zgryzek, *Obligatoryjne posiedzenie przygotowawcze przed rozprawą*, [w:] *Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszała* pod red. P. Hofmańskiego, K. Zgryzka) Katowice 2003, s. 509.

¹⁸ R. Kmieciak, E. Skrętowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Kraków–Lublin 1999, s. 14; J. Skorupka, [w:] P. Hofmański (red.), *System prawa karnego procesowego. Zagadnienia ogólne* (część I), Warszawa 2013, s. 197; M. Korcyl-Wolska, *Z zagadnień sądowego przygotowania rozpoznania sprawy przed rozprawą główną*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace Prawnicze 1974, nr 63, s. 167.

2. Posiedzenia organizacyjne pod rządami Kodeksu postępowania karnego z 1969 roku

Na gruncie kodeksu postępowania karnego z 1969 r. (Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 94) wyznaczanie posiedzeń o charakterze przygotowawczym (organizacyjnym) miało miejsce na etapie przygotowania do rozprawy głównej, a wyznaczano je w ramach stworzonych przez art. 299 d.k.p.k. Przepis ten przewidywał wyznaczenie posiedzenia (*lege verbis* – skierowanie sprawy na posiedzenie) w określonych, wskazanych przez ustawę przypadkach. Sytuacje wymienione w art. 299 d.k.p.k. nie stanowiły jednak zamkniętego katalogu przypadków, uzasadniających skierowanie sprawy przed rozprawą na posiedzenie. Ustalając, jakie „sprawy” (*lege verbis*) mogły być rozpoznawane na posiedzeniu, wskazać należy, iż przede wszystkim były to takie kwestie o charakterze formalnym, które wymagały wydania orzeczenia sądu w postaci postanowienia, bowiem kwestia, jakiej dotyczyły, przekraczała uprawnienia prezesa sądu. Pod rządami kodeksu postępowania karnego z 1969 roku nie przewidywano na posiedzeniach sądów pierwszoinstancyjnych wydawania wyroków. Posiedzenia, wyznaczane w trybie art. 299 d.k.p.k. służyły zatem tylko rozpoznaniu określonych kwestii, w których orzeczenie (tzn. postanowienie) miał wydać sąd. Mogły to być postanowienia o umorzeniu postępowania, o warunkowym umorzeniu postępowania karnego (tu jednak orzeczenie miało charakter merytoryczny), zwrocie sprawy do postępowania przygotowawczego, czy też stosowaniu lub zmianie na inny środka zapobiegawczego¹⁹.

W komentarzach do dawnego Kodeksu postępowania karnego podkreślano²⁰, iż kodeks nie wprowadza obowiązkowej instytucji posiedzenia przygotowawczego przed rozprawą jako „filtru” kontrolującego każdą sprawę wpływającą do sądu. Dopiero, gdy dostrzeżona zostanie kwestia wymagająca rozstrzygnięcia sądu, prezes sądu jest obowiązany wnieść sprawę na posiedzenie przed rozprawą (z wyłączeniem jednak przypadków, gdy sprawa rozpoznawana było w trybie przyspieszonym). Wyznaczenie takiego posiedzenia następowało w wyniku wydania przez prezesa

¹⁹ Por. art. 299 d.k.p.k.

sądu (przewodniczącego wydziału) stosownego zarządzenia, co mogło nastąpić z urzędu albo w wyniku uwzględnienia wniosku strony procesowej. Jednocześnie zwracano uwagę, iż sąd na posiedzeniu wyznaczonym w trybie art. 299 d.k.p.k. nie był ograniczony do rozpoznawania jedynie tych kwestii, które w zarządzeniu o wyznaczeniu posiedzenia wskazał prezes sądu. Sąd miał obowiązek rozpoznania wszystkich kwestii wskazanych w tym zarządzeniu, jednak nie był skrupowany jego granicami i w razie potrzeby mógł (a nawet powinien) rozstrzygnąć inne zagadnienia wstępne, których rozpatrzenie uzna za możliwe i potrzebne przed rozprawą. Uznawano jednak przede wszystkim, że posiedzenie przygotowawcze powinno spełniać zadania kontrolne w odniesieniu do wyników postępowania przygotowawczego i zmierzać do usunięcia wszelkich jego braków i błędów, uniemożliwiających oddanie oskarżonego pod sąd (por. SN III KZ 101/68). Choć funkcja kontroli merytorycznej oskarżenia wysuwana była na plan pierwszy, uznawano²¹, że oprócz swej zasadniczej funkcji kontrolnej posiedzenie przygotowawcze powinno być ponadto elementem planowania przyszłej rozprawy. A zatem jeśli sąd uznał, że sprawę należy skierować na rozprawę, powinien rozstrzygać kwestie związane z przygotowaniem rozprawy tak, aby – w miarę możliwości - można było sprawę rozpoznać na jednej rozprawie, bez jej przerywania i odraczania. Można zatem zauważyć, że mianem posiedzeń przygotowawczych określano wszystkie te posiedzenia sądowe, które mogły być wyznaczone w fazie przygotowania do rozprawy głównej, niekoniecznie mające tylko za cel należyte zorganizowanie i zaplanowanie przebiegu przyszłej rozprawy.

Posiedzenia nie miały charakteru obligatoryjnego i nie były (choć mogły być) wyznaczane w każdej sprawie, w której do sądu wpłynęła prawidłowo sporządzona, pochodząca od uprawnionego oskarżyciela skarga.

Skład sądu na posiedzeniu wyznaczonym w fazie przygotowania do rozprawy głównej nie różnił się od składu na innych posiedzeniach. Wyznaczany był wedle reguł przyjętych w art. 20 d.k.p.k. Sąd rejonowy (powiatowy) mógł orzekać w składzie 1 osobowym (jeden sędzia), a na zarządzenie prezesa (przewodniczącego wydziału)

²⁰ por. J. Bafia, J. Bednarzak, M. Flemming, S. Kalinowski, H. Kempisty, M. Siewierski, *Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz*, Warszawa 1971, s. 355 i n.

²¹ Por. J. Bafia i in., s. 356.

także w składzie 3-osobowym (jednego sędziego i dwóch ławników). Sąd okręgowy (wojewódzki) jako sąd I instancji procedował na posiedzeniu w składzie 3-osobowym (trzech sędziów), chyba że prezes sądu zarządził rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

W posiedzeniu przygotowawczym mógł brać udział prokurator (mógł tylko zgłosić wnioski na piśmie), natomiast inne strony postępowania mogły brać udział tylko w razie zarządzenia ich stawiennictwa przez prezesa sądu wyznaczającego posiedzenie. Reguła ogólna nie przewidywała bowiem obecności i udziału stron w posiedzeniach sądowych, poza przypadkami gdy ustawa to wyraźnie wskazywała (art. 88 d. k.p.k.)²². Posiedzenia zawsze były niejawnie dla publiczności, a zatem również w posiedzeniu mającym za cel przygotowanie organizacyjne rozprawy jawność zewnętrzna była wyłączona.

Choć posiedzenia w celu przygotowania rozprawy nie były wprost przewidywane w tekście ustawy kodeks postępowania karnego i nie miały charakteru obligatoryjnego, do odbywania takich posiedzeń w kwestiach organizacyjnych przekonywano pod rządami kodeksu postępowania karnego z 1969 r. zarówno w orzecznictwie (por. post. SN z dnia 5 czerwca 1971 r. sygn. III KZ 42/71, w którym Sąd Najwyższy uznał, że intencją przepisu art. 299 § 1 pkt 2 d.k.p.k. jest to, by żadna sprawa z uchwytymi już w toku przygotowań do rozprawy głównej brakami pod względem dowodowym, których usunięcie przez sąd powodowałoby znaczne trudności i prowadziłyby do konieczności wielokrotnego odraczania i przerywania rozprawy, nie została skierowana do merytorycznego jej rozstrzygnięcia), jak i w piśmiennictwie. Dostrzegano bowiem przydatność posiedzeń służących przygotowaniu (zorganizowaniu) rozprawy głównej i zapewnieniu w przyszłości jej sprawnego przebiegu. Wskazywano, jako uzasadnienie celowości odbywania w niektórych skomplikowanych sprawach tego rodzaju posiedzeń, zasadę koncentracji materiału dowodowego oraz zasadę ekonomii procesowej.

²² np. w razie orzekania o przepadku przedmiotu poręczenia lub ściągnięcia sumy poręczenia (art. 230 d.k.p.k.), orzekania o warunkowym umorzeniu postępowaniu po upływie aktu oskarżenia do sądu (art. 299 § 2 d.k.p.k.), rozstrzygnięcia o zaliczeniu tymczasowego aresztu, co do dowodów rzeczowych lub kosztów jeśli nie zwarto tych rozstrzygnięć w wyroku (art. 368 d.k.p.k.) i in.

Już w pracach Komisji Kodyfikacyjnej i przygotowanym przez nią projekcie Kodeksu postępowania karnego pojawiła się regulacja (art. 347 Projektu Kodeksu Postępowania Karnego) odnosząca się do posiedzeń sądowych o charakterze organizacyjnym. Projektodawcy proponowali przyjęcie rozwiązania, by tego rodzaju posiedzenia, były wyznaczane przez prezesa sądu (przewodniczącego wydziału), gdy zachodzić będzie potrzeba wydania decyzji procesowych (zarządzeń lub postanowień), mających za przedmiot kwestie związane z organizacją przyszłej rozprawy. Żadne konkretne kwestie, jakim poświęcone winno być posiedzenie, nie zostały jednak w Projekcie Kodeksu Postępowania Karnego wskazane. Zwraca uwagę, że posiedzenia te miały mieć jednak charakter fakultatywny. Warto również podkreślić, iż po raz pierwszy dostrzeżono - już na poziomie stanowienia prawa - racjonalność wyznaczania tego rodzaju posiedzeń sądowych, a nadto określono wprost poprzez zapis ustawowy, cel takiego posiedzenia. W uzasadnieniu do Projektu nie poświęcono przy tym większej uwagi posiedzeniom organizacyjnym, wspominając jedynie, że służą one realizacji zasady szybkości i sprawności postępowania²³.

Przepis przyjęty w Projekcie KPK został utrzymany po uchwaleniu ustawy Kodeks postępowania karnego i pojawił się już jako obowiązujący art. 349 k.p.k. w dniu 1 września 1998 roku²⁴.

²³ *Uzasadnienie Projektu Kodeksu postępowania karnego*, Komisja do Spraw Reformy Prawa Karnego. Zespół Prawa Karnego Procesowego, Wyd. Min. Sprawiedliwości 1990, s.46.

²⁴ dzień wejścia w życie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1997 r., Nr 89, poz. 555 ze zm.)

3. Posiedzenia organizacyjne według art. 439 Kodeksu postępowania karnego z 1997 roku (stan na dzień 1 lipca 2014 r.)

Posiedzenie organizacyjne na gruncie obecnie obowiązującego kodeksu postępowania karnego ma charakter fakultatywny. Prezes sądu (przewodniczący wydziału) może wnieść sprawę na posiedzenie w fazie przygotowania do rozprawy głównej jeżeli wymaga tego potrzeba usprawnienia postępowania, a zwłaszcza należyte przygotowanie i organizacja rozprawy głównej (art. 349 k.p.k.). Ustawodawca wskazuje okoliczności, w jakich może dojść do wniesienia sprawy na posiedzenie. Są to zawilość sprawy, a także „inne ważne powody”. Taka stylizacja art. 349 k.p.k. jest wyrazem pozostawienia prezesowi sądu, a kolejno i sądowi w toku posiedzenia swobody w zakresie doboru kwestii stanowiących przedmiot rozpoznania i rozstrzygnięcia. Usytuowanie przepisu art. 349 w Rozdziale 41 Kodeksu postępowania karnego, w którym są z założenia normowane kwestie związane z przygotowaniem do rozprawy głównej (a zatem rozprawy pierwszoinstancyjnej), wskazuje wyraźnie na cele, jakie realizować ma posiedzenie sądowe wyznaczone w trybie tego przepisu. Celem odbycia posiedzenia i podjęcia na nim decyzji procesowych jest usprawnienie postępowania sądowego, wyrażające się nade wszystko w takim przygotowaniu i zorganizowaniu rozprawy, by możliwe było jej sprawne przeprowadzenie, bez zbędnego odroczenia czy też przerywania. Zgodnie z treścią § 344 ust. 1 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych²⁵ rozprawa ma w miarę możliwości odbyć się na jednym terminie. Oczywiście jest, że w sprawach zawitych, skomplikowanych faktycznie, złożonych podmiotowo, czy też przedmiotowo rozpoznanie zarzutów aktu oskarżenia i wydanie wyroku nie następuje na pierwszej rozprawie głównej. Nie powinno jednak trwać ponad rozsądny czas, do czego obliguje choćby nakaz ujęty w formie zasady procesowej z art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k., jak i w art. 6 EKPC. Obowiązkiem sądu jest przeprowadzenie postępowania w rozsądnym terminie, a zatem bez nieuzasadnionej zwłoki. Zwłoka może dotyczyć zarówno wyznaczenia, jak i przeprowadzenia rozprawy (art. 348 k.p.k.). W obu

²⁵ Rozporządzenie Min. Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r., t.j. Dz.U. z 2014, poz. 259

przypadkach może być uzasadniona wyjątkowymi okolicznościami takimi jak działanie siły wyższej, względami technicznymi, których nie da się uniknąć albo zaistnieniem okoliczności, których nie można było przewidzieć lub im przeciwdziałać²⁶.

Wyznaczenie posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. stanowi drugą i niezależną od wskazanych w art. 339 k.p.k. podstawę prawną do wyznaczania posiedzeń przed rozprawą²⁷. Jednak organizacyjny charakter tego posiedzenia podkreślony został poprzez wskazanie wprost celu, jaki w wyniku odbycia tego posiedzenia i wydania w jego toku postanowień ma zostać osiągnięty. Jest nim należyte przygotowanie i zorganizowanie rozprawy głównej.

Przyczyny uzasadniające wyznaczenie posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. są podane w sposób ogólny. Prezes sądu, uznając że usprawienie postępowania, a w szczególności należyte przygotowanie i zorganizowanie rozprawy tego wymaga, jest uprawniony do wniesienia sprawy na posiedzenie, pod warunkiem jednakże, że przemawia za tym zawilość sprawy lub inne ważne powody²⁸. O zawilości sprawy można mówić, gdy jest ona skomplikowana zarówno pod względem faktycznym, jak i prawnym. Często uzasadnieniem dla uznania sprawy za skomplikowaną jest znaczna liczba osób w niej uczestniczących i to w różnych rolach procesowych (oskarżonych, ich obrońców, oskarżycieli, pokrzywdzonych i ich pełnomocników, biegłych, specjalistów etc.). Z wielością osób uczestniczących w rozprawie wiąże się zazwyczaj duża liczba czynności procesowych, jakie sąd będzie musiał przeprowadzić w toku przewodu sądowego. Nie wszystkie te czynności będą mogły być przeprowadzone w miejscu odbywania rozprawy, czasami konieczne są oględziny miejsca zdarzenia, oględziny przedmiotów, których z uwagi na ich rozmiar czy właściwości nie da się sprowadzić do sądu na rozprawę. Może być zaplanowany eksperyment procesowy albo inne czynności dowodowe, które z różnych przyczyn

²⁶ L. Paprzycki, Komentarz aktualizowany do art. 348, 349 *Kodeksu postępowania karnego*, <http://lex.amu.edu.pl.lexwintarnecie.bu-169.bu.amu.edu.pl/lex/content...>, dostęp 2014-07-18 12:38, wskazuje przykładowo okoliczności, takie jak trudności organizacyjne sądu, poza wypadkami nagłego lub przejściowego spiętrzenia spraw w sądzie, spowodowanymi zaistnieniem okoliczności niezależnych od sądu.

²⁷ por. J. Bratoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, St.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. III, Warszawa 1998, s. 320 i n.

²⁸ R.A. Stefański, *Komentarz do art. 349 Kodeksu postępowania karnego, stan prawny 1998.09.01*; <http://lex.amu.edu.pl.lexwintranecie.bu-169.bu.amu.edu.pl/lex/content>; dostęp 2014-07-18 12:39.

będą musiały być przeprowadzone na rozprawie w sądzie w obecności tylko niektórych uczestników postępowania albo wręcz poza sądem. Te wszystkie kwestie jako organizacyjne powinny być przedmiotem rozpoznania przez sąd na posiedzeniu w trybie art. 349 k.p.k. Rozpoznanie tych kwestii z urzędu, czy też w wyniku zapoznania się ze stanowiskiem stron (np. wyrażonym w akcie oskarżenia czy w odpowiedzi oskarżonego na akt oskarżenia), bądź też stanowiskiem innych uczestników procesu (np. biegłego, specjalisty, technika, tłumacza etc.) powinno prowadzić do uzgodnień co do kolejności dokonywania czynności z ich udziałem, przebiegu tych czynności, ich miejsca i czasu dokonywania, a także innych kwestii, które są w danej sprawie konieczne, by zapewnić sprawność postępowania przed sądem pierwszej instancji. Określenie *inne, ważne powody*, jako uzasadnienie wyznaczenia posiedzenia organizacyjnego ma charakter otwarty. Obejmuje bowiem wszelkie mogące się ujawnić w danej sprawie karnej okoliczności, które mogą uzasadnić konieczność odbycia posiedzenia o charakterze organizacyjnym, poprzedzającym rozprawę główną. Choć ustawodawca nie wskazuje przykładowych kwestii (powodów) uzasadniających odbycie posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. to należy przyjąć, iż będą to inne powody niż te, które są podstawą wyznaczenia posiedzenia wyrokowego (potrzeba wydania wyroku skazującego w związku z wnioskiem w trybie art. 335 k.p.k. czy też wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne w związku z ujawnieniem się na etapie wstępnym możliwości zastosowania wobec oskarżonego art. 66 k.k.), czy nawet posiedzenia przygotowawczego, o którym mowa w art. 339 § 3 k.p.k., a którego celem jest umożliwienie wydania orzeczenia przekraczającego uprawnienia prezesa sądu (przewodniczącego wydziału) w ramach merytorycznej kontroli oskarżenia.

Posiedzenie organizacyjne może zostać wyznaczone w fazie postępowania sądowego określanej jako *przygotowanie do rozprawy głównej*. Ten etap postępowania przed sądem pierwszej instancji ma miejsce zarówno wtedy, gdy akt oskarżenia wpłynie do sądu po raz pierwszy – wówczas wyznaczenie posiedzenia następuje (w razie ujawnienia się potrzeby) po kontroli formalnej aktu oskarżenia i po kontroli merytorycznej oskarżenia. Nie ma jednak przeszkód, by wyznaczać posiedzenie organizacyjne także po zwrocie sprawy do ponownego rozpoznania w wyniku decyzji sądu odwoławczego. Jest to bowiem ponownie sytuacja procesowa, w której sąd staje przed koniecznością przeprowadzenia dalszego postępowania

i odbycia rozprawy w sposób sprawny i w rozsądnym terminie. Na tym etapie procesu ponownie dokonywane są czynności przygotowania do rozprawy głównej (czynności wskazane w Rozdziale 41 k.p.k.), a wśród nich – jeśli zająd okoliczności wskazane w art. 349 k.p.k. – może dojść do wniesienia sprawy na posiedzenie w celu należytego przygotowania i zorganizowania przyszłej rozprawy. Wydaje się to być celowe zwłaszcza w sprawach, w których jest to kolejny zwrot sprawy do ponownego rozpoznania, a sąd odwoławczy daje sądowi pierwszej instancji wytyczne co do dalszego przebiegu postępowania dowodowego (por. art. 442 § 3 k.p.k.). Logiczne i zgodne z *ratio legis* art. 349 k.p.k. jest wyznaczanie posiedzenia organizacyjnego zanim sprawa zostanie skierowana na rozprawę główną. W doktrynie wskazuje się²⁹, iż art. 349 k.p.k. pozwala prezesowi sądu na skierowanie sprawy na posiedzenie zarówno przed wyznaczeniem terminu rozprawy głównej, jak i po jej wyznaczeniu. O potrzebie kierowania sprawy na posiedzenie decydują bowiem okoliczności sprawy i stanowisko stron procesowych. Natomiast zasady racjonalnego postępowania wymagają, by wszystkie decyzje usprawniające przebieg procesu podejmowane były na etapie przygotowania do rozprawy. Taki też cel przyświecał ustawodawcy, gdy zwartą czasowo i jednolitą fazę postępowania karnego nazywaną pod rządami dawnego Kodeksu postępowania karnego *fazą poprzedzającą rozprawę główną* (chodzi o rozdział 32 d.k.p.k. zatytułowany *Przygotowanie do rozprawy głównej*, regulujący nie tylko kwestie związane z przygotowaniem rozprawy, ale z zagadnieniami wstępnej kontroli oskarżenia) rozdzielił, wyodrębniając w kodeksie postępowania karnego z 1997 roku *Wstępną kontrolę oskarżenia* (Rozdział 40) i *Przygotowanie do rozprawy głównej* (Rozdział 41).

Wyznaczanie posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. należy do prezesa sądu. W sądach podzielonych na wydziały rolę tę przejmują przewodniczący wydziału karnego, do którego wpłynął akt oskarżenia³⁰. Wydaje się, że możliwe jest tu wyznaczenie posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. także przez sędziego upoważnionego, a to

²⁹ E. Samborski, *Zarys metodyki pracy...*, op. cit., s. 243.

³⁰ Nie wchodzi tu w grę inna skarga np. wniosek o warunkowe umorzenie postępowania karnego, gdyż jeśli nie zostanie on uwzględniony na obligatoryjnym posiedzeniu, na którym w trybie art. 339 i 343 k.p.k. zostanie wydany wyrok warunkowo umarzający postępowanie, to stanowiąc skargę musi zostać uzupełniony i skierowany do rozpoznania na rozprawę. Tylko, że w takim wypadku mamy już do czynienia nie z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania, lecz z aktem oskarżenia – por. art. 341 § 2 k.p.k.

z uwagi na treść art. 93 § 2 k.p.k. i art. 276 regulaminu urzędowania sądów³¹. Nie ma przeszkód, by w ramach swoich kompetencji do orzekania w konkretnej sprawie (na mocy zarządzenia o wyznaczeniu rozprawy głównej – art. 350 k.p.k.) posiedzenie organizacyjne mógł wyznaczyć sędzia przewodniczący składu orzekającego. Na nim bowiem ostatecznie spoczywa obowiązek sprawnego przeprowadzenia terminu, bez zbędnej zwłoki, a zatem z zachowaniem zasady szybkości postępowania i koncentracji materiału dowodowego.

Ustawa nie określa terminu dla wyznaczenia posiedzenia organizacyjnego, a w szczególności nie wiąże potrzeby jego odbycia z jakimś przebiegiem czasowym. Posiedzenie organizacyjne powinno być wyznaczone bez zbędnej zwłoki, w razie ujawnienia się takiej potrzeby i – z racjonalnego punktu widzenia rzecz ujmując – przed terminem rozprawy, której przygotowaniu ma służyć.

Ani z ustawy Kodeks postępowania karnego, ani też z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości Regulamin urzędowania sądów powszechnych nie wynika obowiązek wydania zarządzenia o wyznaczeniu posiedzenia, tak jak to wymagane jest przy wyznaczeniu rozprawy (*vide* art. 350 k.p.k.). Wydanie takiego zarządzenia wydaje się jednak naturalne, bowiem z powodu konieczności określenia przedmiotu posiedzenia organizującego rozprawę główną konieczne jest choćby ustalenie, kto powinien być zawiadomiony albo wezwany do udziału w tym posiedzeniu, jakie wnioski lub dokumenty powinny być na nim złożone, bądź jakie informacje trzeba do terminu tego posiedzenia ustalić (np. jakie są wolne sale sądowe – celem wyznaczenia terminów rozprawy, jakie są możliwości konwojowania oskarżonych z zakładów karnych lub aresztów śledczych – celem ustalenia możliwości doprowadzenia oskarżonego na termin rozprawy etc.). Zarządzenie o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego powinno mieć zatem formę pisemną³². W tym wypadku można jako podstawę prawną tego obowiązku wskazać, stosowany poprzez dopuszczalną na gruncie prawa karnego procesowego analogię, art. 350 § 1 k.p.k. Zarządzenie o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego nie wymaga uzasadnienia, ponieważ nie podlega zaskarżeniu (art. 459 k.p.k.).

³¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości - Regulamin urzędowania sądów powszechnych z dnia 23 lutego 2007 r. (Dz.U. Nr 38, poz. 249) tekst jedn. z dnia 1 października 2013 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 259).

Wyznaczenie posiedzenia organizacyjnego może nastąpić z urzędu, jak i w wyniku wniosku stron procesowych (a także tzw. *quasi*-stron, uprawnionych do udziału w postępowaniu w stadium przed sądem). Wniosek o wyznaczenie posiedzenia organizacyjnego mogą złożyć: oskarżony i jego obrońca, oskarżyciel publiczny, oskarżyciel posiłkowy i jego pełnomocnik, powód cywilny i jego pełnomocnik, podmiot z art. 416 k.p.k. i jego pełnomocnik. Nie wydaje się, by *de lege lata* istniała możliwość wyznaczenia tego posiedzenia na wniosek innych podmiotów, nie posiadających przynajmniej strony procesowej. Jakkolwiek należy mieć na uwadze, że, zgodnie z mającym zastosowanie art. 9 § 2 k.p.k., jeśli inny uczestnik postępowania nie mający statusu strony procesowej (choćby pokrzywdzony, który jeszcze nie zgłosił powództwa cywilnego albo nie złożył oświadczenia o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego, bądź biegły wydający opinię w postępowaniu przygotowawczym) złoży określony wniosek, to może on być podstawą wyznaczenia posiedzenia sądowego i rozpoznania określonej kwestii z urzędu³³.

Skład sądu na posiedzeniu organizacyjnym powinien odpowiadać regule z art. 30 k.p.k. Będzie to zatem zazwyczaj skład jednoosobowy – jeden sędzia zawodowy. Nie ma jednak przeszkód, by w sprawie zawiłej, skomplikowanej ze względu na konieczność przeprowadzania wielu czynności dowodowych różnego rodzaju czy też z innego powodu, na zarządzenie prezesa sądu skład orzekający na posiedzeniu organizacyjnym był powiększony do trzech sędziów zawodowych. Może się tak zdarzać w sprawach rozpoznawanych w sądzie okręgowym jako pierwszoinstancyjnym, ale również w sądzie rejonowym. W zarządzeniu o wyznaczeniu terminu posiedzenia organizacyjnego powinno być również (analogia z art. 350 k.p.k.) wyznaczenie składu sądu.

Obecna regulacja odnosząca się do posiedzeń sądowych, w tym posiedzenia wyznaczanego w trybie art. 349 k.p.k. nie przewiduje – jak wyżej wspomniano – żadnych terminów, określających minimalny lub maksymalny czas na skierowanie sprawy na posiedzenie w związku z koniecznością należytego przygotowania

³² por. L. Paprzycki, *Komentarz aktualizowany...*, *op. cit.*, t. 5.

³³ P. Hofmański, S. Zabłocki, Meandry wykładni art. 9 § 2 kodeksu postępowania karnego, czyli jak postępować z „wnioskami” składanymi na podstawie tego przepisu, [w:] *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci prof. A. Wąska*, Lublin 2005.

i zorganizowania rozprawy. Ma to związek z fakultatywnym charakterem tych posiedzeń i pozostawieniem decyzji o ich wyznaczeniu prezesowi sądu (przewodniczącemu wydziału), a także wyznaczonemu sędziemu. Brak szczegółowo wskazanych przesłanek wyznaczenia posiedzenia służącego organizacji rozprawy, skutkuje pozostawieniem decyzji co do ich odbycia w konkretnej sprawie w zależności od tego, czy okoliczności tej sprawy (wielość uczestników, wielość zarzutów, wielość i rodzaj dowodów do przeprowadzenia na rozprawie, jak też inne okoliczności o charakterze organizacyjnym) tego wymagają.

W treści art. 349 k.p.k. ustawodawca nie wskazuje kręgu podmiotów uprawnionych i zobowiązanych do udziału w nim. Należy zatem przyjąć, iż zastosowanie mają w tej kwestii przepisy ogólne normujące problematykę obecności na posiedzeniach sądowych. Zgodnie z treścią art. 96 k.p.k. strony mają prawo udziału w każdym posiedzeniu sądowym, nie wyłączając posiedzenia organizacyjnego. Ubocznie zauważyć należy, że udział stron, a zwłaszcza oskarżyciela w takim posiedzeniu ze względu na rozpatrywane na nim kwestie, jak i wydawane orzeczenia jest celowy. Prokurator jako oskarżyciel publiczny wyznacza swoją skargą ramy podmiotowe i przedmiotowe rozpoznania sprawy przez sąd. Wskazuje w swojej skardze zarzuty stawiane oskarżonemu i przedstawia dowody na ich poparcie. Jest tym samym zainteresowany, jak sąd ustosunkuje się do zgłoszonych dowodów, kiedy i które z nich zechce przeprowadzić na rozprawie, w jakiej kolejności z nich będzie na rozprawie korzystał. Udział w planowaniu przebiegu rozprawy, a zwłaszcza przewodu sądowego jest zatem dla prokuratora jako oskarżyciela pożądanym. Jakkolwiek prokurator ma prawo do udziału w posiedzeniu, zgodnie z dyspozycją art. 96 k.p.k. sąd może zarządzić jego obowiązkowe stawiennictwo. Udział pozostałych stron postępowania karnego w posiedzeniu organizacyjnym jest wyznaczony również treścią art. 96 § 2 k.p.k. Udział stron, takich jak oskarżony, oskarżyciel posiłkowy czy też powód cywilny w posiedzeniu mającym na celu zaplanowanie przyszłej rozprawy także jest pożądanym i celowym. W doktrynie zaznacza się brak przeszkód dla udziału w posiedzeniu organizacyjnym biegłych i ekspertów, a także innych osób, które mają wykonywać czynności pomocnicze związane z czynnościami procesowymi (np. przeprowadzaniem eksperymentu procesowego)³⁴. *De lege lata* brak jednak

³⁴ L. Paprzycki, *Komentarz aktualizowany...*, op. cit., t. 4.

wyraźnie określonego kręgu uczestników posiedzenia wyznaczanego w trybie art. 349 k.p.k.

Udział oskarżonego pozbawionego wolności w posiedzeniu organizacyjnym, nie jest przedmiotem odrębnej regulacji. Należy w tej kwestii wprost stosować przepis art. 96 § 1 k.p.k.

Z kwestią udziału poszczególnych podmiotów (uczestników procesu) w posiedzeniu związany jest obowiązek powiadomienia uprawnionych albo wezwania zobowiązanych o jego terminie, miejscu i przedmiocie (art. 117 k.p.k.). Ustawodawca nie uregulował problematyki zawiadamiania i wzywania na posiedzenie wyznaczone w trybie art. 349 k.p.k. osób uprawnionych i zobowiązanych do uczestnictwa w nim, w żaden specjalny sposób. Oznacza to, że zgodnie z ogólnymi regułami, znajdującymi podstawę normatywną w treści art. 117 k.p.k. podmioty zobowiązane do udziału w posiedzeniu zarządzeniem prezesa sądu (wyznaczonego sędziego) powinny być wzywane do stawiennictwa, natomiast podmioty uprawnione do udziału powinny być o nim jedynie zawiadamiane.

Problem niestawiennictwa na posiedzenie wyznaczone w trybie art. 349 k.p.k. również wymaga stosowania reguł wynikających z art. 117 k.p.k. Jeśli uprawniony do udziału w posiedzeniu organizacyjnym podmiot mimo prawidłowego powiadomienia go nie stawi się na to posiedzenie, usprawiedliwiając swe niestawiennictwo i wnosząc o jego odroczenie, jak też w wypadku gdy było ono spowodowane przeszkodami żywiołowymi lub innymi wyjątkowymi - sąd winien wniosek ten uwzględnić i wyznaczyć nowy termin posiedzenia.

Problem jawności zewnętrznej posiedzeń organizacyjnych, podobnie jak innych posiedzeń sądowych nie jest wprost przedmiotem regulacji ustawowej. Powołując się na argumentację SN w kwestii jawności posiedzeń sądowych wyrażoną w uchwale (7) z dnia 28 marca 2012 r. przyjąć należy, że w toku posiedzenia organizacyjnego, jeśli jest ono rzeczywiście wyznaczone w celu przygotowania i należytego zorganizowania rozprawy nie będzie rozpoznawana ani „sprawa” w ujęciu konstytucyjnym (sąd nie rozstrzyga na tym posiedzeniu w kwestii odpowiedzialności prawnej oskarżonego), ani też kwestie incydentalne o takiej wadze gatunkowej i takim rodzaju, że możliwe byłoby uznanie, iż decyzja sądu wkracza w sferę

konstytucyjnie chronionych praw oskarżonego. Wyraźne oznaczenie w ustawie (*vide* treść art. 349 k.p.k.) celu posiedzenia nie czyni jednak tych posiedzeń niejawnymi.

Po przeprowadzeniu posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. sąd wydaje postanowienie w kwestiach, stanowiących przedmiot rozpoznania w toku tego posiedzenia. Ponieważ celem posiedzenia było zaplanowanie i zorganizowanie przyszłej rozprawy, treścią wydawanego orzeczenia powinno być określenie zasad organizacji rozprawy – jej konkretnie oznaczonych terminów (poprzez podanie konkretnych dni w jakich ma się ona odbywać), kolejności składania wyjaśnień przez oskarżonych, kolejności przesłuchania świadków, zakresu uczestniczenia biegłych w przesłuchaniach oskarżonych albo świadków, bądź ich udziału przy innych czynnościach procesowych np. przy przeprowadzaniu eksperymentu procesowego etc. Przedmiotem posiedzenia może być również przeprowadzenie ustalenia składu sądu w drodze losowania, do czego uprawnia art. 351 § 2 k.p.k.³⁵.

Postanowienie wydane w kwestii organizacji rozprawy nie podlega zaskarżeniu (art. 459 k.p.k.) i nie jest uzasadniane. Doręczenie tego postanowienia następuje na zasadach ogólnych. Należy zauważyć, że obecna regulacja kodeksowa określając cel posiedzenia wyznaczanego w trybie art. 349 k.p.k. jako służącego usprawnieniu postępowania sądowego nie wyklucza, by na tym posiedzeniu zapadały postanowienia dotyczące innych kwestii niż tylko *stricte* związane z planowaniem i organizacją rozprawy. Nie ma przeszkód, by na posiedzeniu organizacyjnym sąd wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu lub inne rozstrzygnięcie w przedmiocie zgłoszonych wniosków dowodowych, zwłaszcza gdy z uwagi na treść art. 352 nie może ich rozstrzygnąć prezes sądu³⁶. Na posiedzeniu mogą być wydawane zarządzenia. Wydawane są właśnie w kwestiach organizacyjnych przez przewodniczącego składu orzekającego na posiedzeniu organizacyjnym.

Na każdym posiedzeniu, w tym i takim, które służy należytemu przygotowaniu i zorganizowaniu rozprawy, mogą ujawnić się kwestie wymagające czynienia dodatkowych ustaleń. Nie ma przeszkód, by w takim wypadku sąd przed wydaniem

³⁵ por. J.M. Iwaniec, *Zasady wyznaczania składu orzekającego*, Prok. i Pr. 2005, z. 12 s. 153.

³⁶ zwraca na to uwagę T. Grzegorzczak, Komentarz do art. 348 kodeksu postępowania karnego stan prawny 2004.01.01, <http://lex.amu.edu.pl.lexwintranecie.bu-169.bu.amu.edu.pl/lex/content>, dostęp 2014-07-18 12:39.

orzeczenia zarządził sprawdzenie okoliczności faktycznych w trybie czynności sprawdzających, o których mowa w art. 97 k.p.k. Czynności sprawdzające mogą być wykonywane przez sąd na posiedzeniu, a także przez sędziego wyznaczonego ze składu orzekającego na posiedzeniu, jak też przez sąd wezwany. W odniesieniu do posiedzeń organizacyjnych, na których nie są rozpoznawane kwestie wymagające wydania orzeczenia (tu: postanowienia), a jedynie zarządzenia przewodniczącego składu rozważać można tylko stosowanie art. 97 k.p.k. *per analogiam*. Wprost przepis ten, z uwagi na jego brzmienie nie ma bowiem zastosowania do sytuacji innej niż sprawdzanie okoliczności faktycznych przed wydaniem orzeczenia (postanowienia, wyroku) na posiedzeniu.

4. Posiedzenia organizacyjne *de lege ferenda*. Stan prawny po dniu 1 lipca 2015 roku

Znaczenie posiedzenia mającego na celu planowanie i organizację przyszłej rozprawy ma szansę wzrosnąć wobec daleko idących zmian dotychczasowej regulacji zawartej w omówionym wyżej art. 349 k.p.k. W wyniku nowelizacji Kodeksu postępowania karnego dokonanej ustawą z dnia 27 września 2013 r.³⁷, analizowany przepis ulegnie znacznej zmianie, zarówno strukturalnej, jak i w zakresie jego treści merytorycznej. Po zmianach będzie on brzmiał następująco:

art. 349 § 1. Jeżeli przewidywany zakres postępowania dowodowego uzasadnia przypuszczenie, że w sprawie niezbędne będzie wyznaczenie co najmniej 5 terminów rozprawy, prezes sądu niezwłocznie wyznacza sędziego albo członków składu orzekającego oraz kieruje sprawę na posiedzenie.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, prezes sądu może dokonać także wówczas, jeżeli ze względu na zawilość sprawy lub z innych ważnych powodów uzna, że może to przyczynić się do usprawnienia postępowania, a zwłaszcza należytego planowania i organizacji rozprawy głównej.

§ 3. Posiedzenie powinno się odbyć w ciągu 30 dni od daty jego wyznaczenia.

§ 4. Oskarżyciel publiczny, obrońcy i pełnomocnicy mają prawo wziąć udział w posiedzeniu. Prezes sądu może uznać ich udział w posiedzeniu za obowiązkowy. Prezes sądu może także zawiadomić o posiedzeniu pozostałe strony, jeżeli uzna, że przyczyni się to do usprawnienia postępowania.

§ 5. Wyznaczając posiedzenie, prezes sądu wzywa oskarżyciela publicznego, pełnomocników i obrońców do przedstawienia pisemnego stanowiska dotyczącego planowania przebiegu rozprawy głównej oraz jej organizacji, w tym dowodów, które powinny być przeprowadzone jako

³⁷ ustawa z dnia 27 września 2013 roku O zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2013, poz. 1247.

pierwsze na tych rozprawach, w terminie 7 dni od doręczenia wezwania.

§ 6. Stanowisko w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej obejmuje wnioski dowodowe oraz informacje i oświadczenia, w szczególności o proponowanych terminach rozpraw i ich przedmiocie, terminach usprawiedliwionej nieobecności uczestników procesu, a także oświadczenia wskazujące na potrzebę wezwania na rozprawę główną biegłych, kuratora sądowego, sprawdzenia danych o karalności oskarżonego oraz inne oświadczenia dotyczące okoliczności istotnych dla sprawnego przeprowadzenia dalszego postępowania.

§ 7. Na posiedzeniu przewodniczący składu orzekającego, biorąc pod uwagę stanowiska w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej przedstawione przez strony, pełnomocników i obrońców, rozstrzyga w przedmiocie wniosków dowodowych i kolejności ich przeprowadzenia, przebiegu i organizacji rozprawy głównej oraz wyznacza jej terminy, a także podejmuje inne niezbędne rozstrzygnięcia. Przepisy art. 350 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 8. Ogłoszenie zarządzenia o wyznaczeniu terminów rozprawy ma skutek równoznaczny z wezwaniem obecnych uczestników postępowania do udziału w rozprawie albo zawiadomieniem o jej terminach.

Zmiana konstrukcji omawianego przepisu polega nie tylko na zwiększeniu jednostek redakcyjnych (liczba paragrafów wzrasta do 8), ale przede wszystkim na doszczegółowieniu zakresu normowania, wyraźniejszym i częściowo nowym określeniu zadań i celów posiedzenia oraz ustaleniu odmiennie sytuacji procesowej uczestników postępowania. Na nowo ustawodawca określa cel posiedzenia, wskazując z większą dokładnością czynności, jakie w toku tego posiedzenia będą mogły albo będą musiały być podejmowane przez określonych uczestników postępowania karnego. Celem posiedzenia organizacyjnego jest przede wszystkim przygotowanie i zorganizowanie rozprawy, by postępowanie toczyło się sprawnie bez zbędnych przerw, a kolejne terminy rozpraw były należycie wykorzystywane w celu przeprowadzenia dowodów. Pośrednim celem tego posiedzenia, służącym również prawidłowemu i sprawnemu przeprowadzeniu i skutecznemu zakończeniu procesu karnego, jest także poznanie stanowiska strony co do udziału w rozprawie oraz

przewidywanego przez nią zakresu postępowania dowodowego.³⁸ Przepis art. 349 k.p.k. w brzmieniu sprzed nowelizacji wymienia tylko przykładowo czynności podejmowane na tym posiedzeniu, wskazując jednoznacznie, iż dotyczą one zwłaszcza przygotowania i organizacji rozprawy. W sformułowanym na nowo art. 349 k.p.k. jest już mowa wprost o „planowaniu przebiegu rozprawy i jej organizacji”, a konkretne czynności jakie będą mogły być podejmowane w związku z realizacją tego celu wynikają wprost, bądź pośrednio z treści kolejnych paragrafów omawianego artykułu. Bez wątplenia nowe ujęcie posiedzenia z art. 349 k.p.k. stanowi realizację zgłaszanych wcześniej postulatów wskazujących na potrzebę normatywnej dyferencjacji posiedzeń sądowych w zależności od ich celu. Należy zwrócić uwagę, że w treści omawianego przepisu, w jego brzmieniu do 1 lipca 2015r. mowa jest o „należywym przygotowaniu i organizacji rozprawy”. Zdaniem projektodawcy zaproponowanie całkowicie nowej konstrukcji art. 349 k.p.k. ma służyć także realizacji postulatów zwiększenia sprawności postępowania, dążenia do rozstrzygnięcia sprawy bez zbędnej zwłoki oraz zapewnienia realnej możliwości dokonania czynności usprawniających przyszłą rozprawę. W uzasadnieniu projektu przygotowanego przez KKPK Zespół Prawa Procesowego podkreślono bowiem, że celem zmian w art. 349 k.p.k. jest także zapewnienie możliwości należytego planowania czynności procesowych, umożliwiającego ich koncentrację w toku rozprawy, a jednocześnie ograniczenie czynników sprzyjających przedłużaniu się postępowania, przerywania rozprawy lub jej odraczania z uwagi na faktyczną niemożność przeprowadzenia czynności. Dotyczy to przede wszystkim spraw o bardzo obszernym materiale dowodowym, związanych w wielu wypadkach z łącznością podmiotową (wielością osób oskarżonych) lub łącznością przedmiotową (wielością zarzucanych czynów). Zauważalne jest podjęcie działań mających na celu maksymalną koncentrację postępowania dowodowego. Projektodawcy zdają sobie doskonale sprawę z tego, że nowy przepis art. 349 k.p.k. zmienia istotnie reguły wyznaczania posiedzenia (nazywanego w treści uzasadnienia do Projektu zmian w KPK *posiedzeniem wstępnym* a także *posiedzeniem przygotowawczym*.) Zgodnie z przyjętym rozwiązaniem prezes sądu wnosi sprawę na takie posiedzenie, jeżeli przewidywany zakres postępowania dowodowego uzasadnia przypuszczenie, że

³⁸ Szerzej H. Paluszkiwicz, O kontradiktoryjności posiedzeń przygotowawczych – przyczynek do dyskusji nad modelem polskiego procesu karnego; [w:] *Kontradiktoryjność w polskim procesie karnym* (pod red. P. Wilińskiego), Warszawa 2013, s.216 - 225.

w sprawie należy wyznaczyć co najmniej 5 terminów rozprawy (§ 1). Posiedzenie to jest zatem obligatoryjne w określonym stanie faktycznym. Przesłanką konieczną uzasadniającą wyznaczenie posiedzenia organizacyjnego jest prognozowana liczba terminów rozpraw, uzasadniona rozmiarami materiału dowodowego. Szacując przewidywany zakres postępowania dowodowego, prezes sądu nie będzie ograniczać się jedynie do wniosków zawartych przez oskarżyciela w akcie oskarżenia, ale będzie musiał uwzględnić również stanowisko prezentowane przez strony postępowania, w tym stanowisko oskarżonego (jego obrońcy) w odpowiedzi na akt oskarżenia oraz w zgłoszonych do tego etapu procesu wnioskach dowodowych. Projektodawcy uznają, że przyjęta w treści nowego § 1 art. 349 k.p.k. liczba 5 rozpraw, powodująca konieczność wyznaczenia posiedzenia organizacyjnego, to taki zakres spodziewanych czynności procesowych, których sprawne przeprowadzenie wymaga już zaplanowania, i to z udziałem stron lub ich przedstawicieli. W pozostałych sytuacjach wyznaczenie posiedzenia organizacyjnego ma być fakultatywne (art. 349 § 2 k.p.k.) i oparte na dotychczasowych przesłankach wskazanych w art. 349 k.p.k. Istotną zmianą w stosunku do dotychczasowej regulacji jest wprowadzenie terminu do wyznaczenia posiedzenia organizacyjnego - jest to termin o charakterze instrukcyjnym i wynosi 30 dni od dnia jego wyznaczenia. Nie wprowadzono jednak żadnego terminu powiązanego z dniem wniesienia aktu oskarżenia do sądu, bądź też liczonym od ponownego wpływu sprawy do rozpoznania np. po zakończeniu postępowania odwoławczego. W uzasadnieniu do projektu nowelizacji k.p.k. zaznacza się, że brak w ustawie terminu dla dokonania samej czynności wyznaczenia posiedzenia, należy rozumieć w ten sposób, że w razie zaistnienia przesłanek do odbycia rozprawy, wyznaczenie posiedzenia organizacyjnego powinno nastąpić bez nieuzasadnionej zwłoki. Takie rozwiązanie koresponduje z przyjętą zmianą wynikającą z art. 339 § 4a k.p.k., wprowadzającą termin dla dokonania kontroli formalnej aktu oskarżenia. Zasadniczym celem zmiany jest skrócenie okresu kontroli wstępnej aktu oskarżenia, przyspieszenie etapu postępowania przejściowego oraz eliminacji zjawiska zalegania akt spraw karnych, w których nie są podejmowane żadne czynności³⁹.

W odniesieniu do problematyki udziału w posiedzeniu organizacyjnym, ustawodawca

³⁹ uzasadnienie projektu zmian KPK

także proponuje nowe rozwiązanie. Przewiduje się bowiem przede wszystkim udział w nim profesjonalnych podmiotów: oskarżyciela publicznego, obrońców i pełnomocników (art. 349 § 4 k.p.k.). W uzasadnieniu projektu wskazuje się, że zrezygnowano z obligatoryjnej obecności tych podmiotów na posiedzeniu wyznaczonym w trybie art. 349 k.p.k., z obawy by wprowadzenie czynności mających usprawnić postępowanie, nie spowodowało sytuacji przeciwnej, tzn. by nie doprowadzić do przewlekania postępowania czy blokowania dalszych jego etapów na skutek problemów z doręczeniami zawiadomień i wezwań czy też wprost przez niestawiennictwo określonych podmiotów. Przyjęte w nowelizacji k.p.k. rozwiązanie oparte jest zatem na założeniu, że efektywność posiedzenia uzależniona jest od postawy uczestników postępowania, a nie od wymuszania stawiennictwa na nim⁴⁰. Prezes sądu (przewodniczący wydziału) będzie miał możliwość zapewnienia udziału w posiedzeniu stronom, w tym oskarżonemu pozostającemu na wolności, zwłaszcza jeśli nie ma on obrońcy, a także oskarżycielowi posiłkowemu (o ile do tego etapu procesu oświadczy o zamiarze swego udziału w postępowaniu), w zależności od układu okoliczności sprawy. Istotne wydaje się tu pozostawienie prezesowi sądu prawa do oceny, czy udział danego uczestnika procesu jest w posiedzeniu organizacyjnym potrzebny, czy pomoże zrealizować cele tego posiedzenia i przyczynić się tym samym do usprawnienia postępowania sądowego. W ten sposób posiedzenie przygotowawcze staje się przede wszystkim posiedzeniem profesjonalnych podmiotów, których wiedza i doświadczenie może pozytywnie oddziaływać na sprawność postępowania⁴¹. Przy takim ujęciu normatywnym możliwe będzie należyte przygotowanie rozprawy i jej efektywne zaplanowanie nawet w razie nieobecności któregoś z jego uczestników, na co wskazuje treść nowego § 5. Nowym elementem jest właśnie wezwanie uczestników posiedzenia organizacyjnego do przedstawienia w terminie 7 dni pisemnego stanowiska dotyczącego planowania przebiegu rozprawy głównej oraz jej organizacji (art. 349 § 5 k.p.k.). Wyznaczając posiedzenie, prezes sądu wzywa oskarżyciela publicznego, pełnomocników i obrońców do przedstawienia pisemnego stanowiska dotyczącego planowania przebiegu rozprawy głównej oraz jej organizacji, w tym dowodów, które powinny być

⁴⁰ Trafnie dostrzega to M. Klejnowska, *Posiedzenie przygotowawcze sądu karnego przed rozprawą*, Prok. i Pr. 2014, z. 7–8, s. 20.

⁴¹ *Ibidem*, s. 24.

przeprowadzone jako pierwsze na tych rozprawach, w terminie 7 dni od doręczenia wezwania. Stanowisko w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej obejmuje wnioski dowodowe oraz informacje i oświadczenia, w szczególności o proponowanych terminach rozpraw i ich przedmiocie, terminach usprawiedliwionej nieobecności uczestników procesu, a także oświadczenia wskazujące na potrzebę wezwania na rozprawę główną biegłych, kuratora sądowego, sprawdzenia danych o karalności oskarżonego oraz inne oświadczenia dotyczące okoliczności istotnych dla sprawnego przeprowadzenia dalszego postępowania (§ 6).

Wspominając o nowych rozwiązaniach w obrębie posiedzenia organizacyjnego zaważyć należy również pragmatyzm nowej regulacji. Ogłoszenie wydanego na posiedzeniu organizacyjnym zarządzenia o wyznaczeniu terminów rozprawy ma skutek równoznaczny z wezwaniem obecnych na tym posiedzeniu uczestników postępowania do udziału w rozprawie albo zawiadomieniem o jej terminie (art. 349 § 8 k.p.k.). Takie uregulowanie daje realną możliwość ograniczenia liczby zawiadomień i wezwań na rozprawę, zwłaszcza że skuteczność powiadomienia dotyczy nie tylko pierwszej ale każdej kolejnej rozprawy, której termin został na posiedzeniu ustalony i ogłoszony.

5. Wyniki badań empirycznych

W celu dokonania oceny praktyki stosowania art. 349 k.p.k. Instytut Wymiaru Sprawiedliwości wystąpił do wszystkich sądów rejonowych i sądów okręgowych w Polsce z prośbą o udzielenie informacji na temat ilości postępowań prowadzonych przez te sądy w latach 2010 - 2013, w których przeprowadzono przed rozprawą posiedzenie organizacyjne na podstawie art. 349 k.p.k. wraz ze wskazaniem sygnatur tych spraw.

W odpowiedzi na odezwę 16 sądów okręgowych udzieliło następujących informacji co do liczby spraw, w których przeprowadzono posiedzenie organizacyjne w latach 2010 – 2013, przy czym odmówiło udostępnienia akt spraw karnych, albo też poinformowało, że w badanym okresie posiedzenia organizacyjne w tych sądach nie były przeprowadzane:

1. **Sąd Okręgowy w Białymstoku** – 1 sprawa, wyrok jest nieprawomocny, sprawa znajduje się w Sądzie Apelacyjnym z apelacjami obrońców oskarżonych;
2. **Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej** - 6 spraw, w których liczba tomów wynosi odpowiednio: 105, 50 (oraz 19 tomów kontroli operacyjnej), 99, 73, 168 (plus 53 segregatory), 4 tomy. W sprawie czterotomowej oskarżonych jest 16 oskarżonych, z których 2 zostało prawomocnie osądzonych, co do pozostałych wydano postanowienie o uznaniu za niewłaściwy i przekazano sprawę innemu sądowi.
3. **Sąd Okręgowy w Elblągu** – 1 sprawa, trwa postępowanie międzyinstancyjne w stosunku do 4 oskarżonych.
4. **Sąd Okręgowy w Katowicach** – 14 spraw, sprawy w toku, (Wydział V Karny – 4 sprawy; Wydział XVI Karny – 3, Wydział XXI Karny – 7).
5. **Sąd Okręgowy w Kielcach** – 4 sprawy, sprawy w toku.
6. **Sąd Okręgowy w Lublinie** – 2 sprawy (brak bliższych danych).
7. **Sąd Okręgowy w Łodzi** – 9 spraw, z czego 8 nadal się toczy.
8. **Sąd Okręgowy w Opolu** – 1 sprawa (brak w nadesłanych aktach informacji o posiedzeniu z art. 349 k.p.k.).

9. **Sąd Okręgowy w Ostrołęce** – nie odbywano posiedzeń organizacyjnych w tym okresie.
10. **Sąd Okręgowy w Płocku** – 4 sprawy, wielotomowe i wieloosobowe (bez bliższych danych).
11. **Sąd Okręgowy w Rzeszowie** – 1 sprawa, 115 tomów, sprawa w toku.
12. **Sąd Okręgowy w Szczecinie** – 1 sprawa, 59 tomów oraz 133 załączniki, sprawa w toku.
13. **Sąd Okręgowy w Tarnowie** – 1 sprawa, w toku, po dwukrotnym uchyleniu przez Sąd Apelacyjny i zwrocie sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego.
14. **Sąd Okręgowy w Warszawie** – brak danych odnośnie do liczby spraw, w których zorganizowano posiedzenie, ze względu na to, że nie są gromadzone dane statystyczne na ten temat.
15. **Sąd Okręgowy w Zamościu** – 1 sprawa, wyrok jest prawomocny, sprawa znajduje się w Sądzie Apelacyjnym w związku z postępowaniem kasacyjnym.
16. **Sąd Okręgowy w Zielonej Górze** - 7 spraw, sprawy w toku.

Analogiczne informacje odnośnie do liczby posiedzeń organizacyjnych i możliwości przesłania akt nadesłało 66 sądów rejonowych:

1. **Sąd Rejonowy w Bartoszycach** - brak posiedzeń w badanym okresie.
2. **Sąd Rejonowy w Białymstoku** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
3. **Sąd Rejonowy w Bolesławcu** - brak posiedzeń w badanym okresie.
4. **Sąd Rejonowy w Cieszynie** - brak posiedzeń w badanym okresie
5. **Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej** – 1 sprawa, w toku.
6. **Sąd Rejonowy w Drawsku Pomorskim** - brak posiedzeń w badanym okresie.
7. **Sąd Rejonowy w Giżycku** – 2 sprawy, w toku.
8. **Sąd Rejonowy w Gorlicach** - brak posiedzeń w badanym okresie.

9. **Sąd Rejonowy w Gorzowie Wielkopolskim** – 2 sprawy, w toku.
10. **Sąd Rejonowy w Gostyninie** - brak posiedzeń w badanym okresie lub brak ewidencji.
11. **Sąd Rejonowy w Grodzisku Mazowieckim** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
12. **Sąd Rejonowy w Grodzisku Wielkopolskim** - brak posiedzeń w badanym okresie.
13. **Sąd Rejonowy w Hrubieszowie** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
14. **Sąd Rejonowy w Iławie** – 3 sprawy, w toku.
15. **Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach** – 1 sprawa, przekazana do rozpoznania SO w Katowicach.
16. **Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie** – 6 spraw, w których odnotowano następującą liczbę tomów: 55 (w tym 54 tomy postępowania przygotowawczego), 6 (w tym 2 postępowania przygotowawczego), 103 (w tym 94 postępowania przygotowawczego), 24 (w tym 21 postępowania przygotowawczego), 9 (w tym 7 postępowania przygotowawczego), 28 (w tym 8 postępowania przygotowawczego), zakończone zostało do tej pory jedno postępowanie, pozostałe są w toku.
17. **Sąd Rejonowy dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie** – nie odbywały się posiedzenia organizacyjne.
18. **Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia** - 3 sprawy, w toku.
19. **Sąd Rejonowy w Katowicach** – 1 sprawa, przekazana do SO w Katowicach.
20. **Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie** - brak posiedzeń w badanym okresie.
21. **Sąd Rejonowy Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku** – 1 sprawa, zwrot sprawy prokuratorowi do uzupełnienia postępowania przygotowawczego na podstawie art. 345 k.p.k.
22. **Sąd Rejonowy w Legionowie** - brak posiedzeń w badanym okresie.
23. **Sąd Rejonowy w Legnicy** – 1 sprawa, w toku.

24. **Sąd Rejonowy w Lublińcu** – 1 sprawa, w toku.
25. **Sąd Rejonowy dla Łodzi Widzewa w Łodzi** – 1 sprawa, w toku.
26. **Sąd Rejonowy w Łowiczu** – 2 sprawy, w toku postępowania odwoławczego.
27. **Sąd Rejonowy w Malborku** – 1 sprawa, w toku postępowania międzyinstancyjnego.
28. **Sąd Rejonowy w Międzyrzeczu i Zamiejscowy Wydział w Sulęcinie** – 1 sprawa, w toku.
29. **Sąd Rejonowy w Myszkowie** – 1 sprawa, w toku.
30. **Sąd Rejonowy w Nysie** – 1 sprawa, postępowanie kasacyjne w toku.
31. **Sąd Rejonowy w Opatowie** – brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
32. **Sąd Rejonowy w Opolu** – brak posiedzeń w badanym okresie.
33. **Sąd Rejonowy w Ostrołęce** – 1 sprawa, w toku.
34. **Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
35. **Sąd Rejonowy w Ostródzie** – 3 sprawy, w toku.
36. **Sąd Rejonowy w Oświęcimiu** – 2 sprawy, w toku.
37. **Sąd Rejonowy w Piasecznie** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
38. **Sąd Rejonowy w Płocku** – 7 spraw (łącznie w 3 wydziałach karnych), w toku.
39. **Sąd Rejonowy Poznań – Nowe Miasto i Wilda** – 2 sprawy (w jednym z dwóch wydziałów), zawierające odpowiednio 21 i ponad 40 tomów.
40. **Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto** - brak posiedzeń w badanym okresie.
41. **Sąd Rejonowy w Raciborzu** – 2 sprawy, w toku.
42. **Sąd Rejonowy w Radomiu** – 3 sprawy, w toku. (Jedna ze spraw wpłynęła do Sądu w 2006 r., druga – w 2008 r.).
43. **Sąd Rejonowy w Sandomierzu Wydział Zamiejscowy w Staszowie** – 1 sprawa, w toku.

44. **Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
45. **Sąd Rejonowy w Skarżysku Kamiennej** - brak posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k.
46. **Sąd Rejonowy w Sochaczewie** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
47. **Sąd Rejonowy w Sopocie** – 1 sprawa, w związku z zawieszeniem postępowania, posiedzenie zostało odwołane.
48. **Sąd Rejonowy w Sosnowcu** – 2 sprawy (w jednym wydziale, brak danych w drugim wydziale).
49. **Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Wschód** - brak posiedzeń w badanym okresie.
50. **Sąd Rejonowy w Tarnowie** - 4 sprawy, w toku.
51. **Sąd Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim** - brak posiedzeń w badanym okresie.
52. **Sąd Rejonowy w Tychach** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych, nadto sędziowie z Wydziałów Karnych nie przypominają sobie spraw, w których prowadzone byłoby posiedzenie organizacyjne.
53. **Sąd Rejonowy w Wałbrzychu** – brak danych za lata 2010 – 2013 (dołączono informację, że w 2014 r. zostało wyznaczone posiedzenie organizacyjne w 1 sprawie).
54. **Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
55. **Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa** – 3 sprawy wielotomowe, w toku.
56. **Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
57. **Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
58. **Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.

59. **Sąd Rejonowy w Wągrowcu** – 1 sprawa, w toku.
60. **Sąd Rejonowy w Wejherowie** - brak posiedzeń w badanym okresie.
61. **Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim** – 2 sprawy (łącznie w 2 wydziałach), jedna ze spraw w toku postępowania apelacyjnego, w drugiej został wydany Europejski Nakaz Aresztowania co uniemożliwiło Sądowi udostępnienie akt.
62. **Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej** - brak posiedzeń w badanym okresie.
63. **Sąd Rejonowy w Złotoryi** - 1 sprawa, w toku (nadesłano odpis aktu oskarżenia i protokołu posiedzenia).
64. **Sąd Rejonowy w Żorach** - brak informacji wobec niegromadzenia danych statystycznych.
65. **Sąd Rejonowy w Żyrardowie** – 2 sprawy, jedna w toku, akta sprawy prawomocnie zakończonej wypożyczone SO.
66. **Sąd Rejonowy we Włocławku** – 1 sprawa, w toku.

Część sądów poinformowała, że były wyznaczone posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k., jednak nie wskazały ich liczby, ani nie nadesłały żądanych akt.

Akta do badań nadesłało 56 sądów rejonowych i 29 sądów okręgowych. Spośród nadesłanych akt z badania wyeliminowano 42 sprawy. Powodem odrzucenia ich było nadesłanie akt spraw, w których nie przeprowadzono posiedzenia organizacyjnego (30 spraw), miało miejsce posiedzenie pojednawcze w postępowaniu prywatnoskargowym (5 spraw), nadesłano wyłącznie akta postępowania przygotowawczego. W sumie badanie objęło 127 spraw z całej Polski.

W zbadanych sprawach występowało od 1 do 80 oskarżonych, przy czym w 55 sprawach postępowanie toczyło się przeciwko 1 oskarżonemu, w 9 przeciwko 2 oskarżonym, zaś w 10 przeciwko 3. W 19 postępowaniach występowało od 4 do 9 oskarżonych, w 13 sprawach od 10 do 19 oskarżonych, natomiast w 4 procesach było 22 oskarżonych. W pojedynczych sprawach odnotowano następującą liczbę oskarżonych: 23, 27, 29, 56, 71 i 80. Zdarzały się jednak przypadki (*vide* stany faktyczne), w których akt oskarżenia obejmował wiele osób, jednak na skutek różnego rodzaju okoliczności (np. śmierć niektórych oskarżonych, skazanie w trybie

art. 335 k.p.k., zawieszenie postępowania co do jednego z oskarżonych) postępowanie prowadzone było tylko przeciwko jednej osobie.

Tylko w 37 zbadanych sprawach nie występowali obrońcy, jakkolwiek w sprawach wieloosobowych nie wszyscy oskarżeni posiadali obrońcę.

Liczba zarzutów zawartych w skardze była bardzo zróżnicowana i wynosiła od 1 do 413. W tym ostatnim przypadku postępowanie prowadzone było przeciwko 4 oskarżonym. Analizując zarzuty aktów oskarżenia, nie sposób jest dostrzec jakiegokolwiek prawidłowości w odniesieniu do czynów, w sprawach o które organizowane jest posiedzenie organizacyjne. Oprócz przestępstw o największym ciężarze gatunkowym, takich jak zabójstwa, posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. organizowane były także w sprawach o przestępstwa stosunkowo drobne, np. z art. 178a k.k., art. 177 § 1 k.k., 284 § 1 k.k., 286 § 1 k.k., 207 § 1 i 3 k.k., 270 k.k., 297 k.k., w których stan faktyczny był stosunkowo prosty, a liczba dowodów niewielka. Przeprowadzono je nie tylko w sprawach wielopodmiotowych lub skomplikowanych dowodowo. W niektórych sprawach więcej czasu sąd poświęcał na organizację posiedzeń niż na rozprawę (zob. stan faktyczny nr 2).

Posiedzenia organizacyjne odnotowano przede wszystkim w trybie rozpoznania zwyczajnym, zdarzały się jednak w sprawach zainicjowanych subsydiarnym aktem oskarżenia. Praktykę przeprowadzania posiedzeń organizacyjnych w różnych trybach (zwyczajnym i szczególnych) należy zaaprobować. Nie ma powodu, by art. 349 k.p.k. miał zastosowanie wyłącznie w postępowaniu zwyczajnym. Oczywiście jest jednak, że posiedzenia organizacyjne nie mogą mieć miejsca w trybie nakazowym, którego immanentną cechą jest brak rozprawy, zaś sąd orzeka wyłącznie na posiedzeniu.

W zbadanych sprawach występowało od 1 do 856 pokrzywdzonych. W 23 sprawach nie występowali pokrzywdzeni, w 8 przypadkach brak było danych odnośnie do ich liczby. W 18 sprawach występował tylko 1 pokrzywdzony, w 8 postępowaniach – 2 pokrzywdzonych. W pojedynczych wypadkach odnotowano następującą liczbę pokrzywdzonych: 8, 12, 21, 33, 57, 155, 406, 500, 856.

Zdecydowanie rzadko pokrzywdzeni korzystają z pomocy pełnomocnika. Sytuację taką odnotowano w 13 sprawach, przy czym w jednym postępowaniu występowało 3 pełnomocników reprezentujących różnych pokrzywdzonych. W 16 przypadkach

brak jest danych.

Bardzo zróżnicowana była liczba świadków zawnioskowanych w akcie oskarżenia zarówno do osobistego stawiennictwa na rozprawie jak i do odczytania treści zeznań na podstawie art. 392 k.p.k. Ich liczba łącznie wynosiła od 1 do 886. W 13 sprawach brak danych odnośnie do liczby świadków.

Liczba świadków w poszczególnych sprawach wynosiła:

- w 12 sprawach -1 świadek,
- w 28 sprawach wystąpiło maksymalnie 10 świadków,
- w 23 sprawach od 11 do 50 świadków,
- w 9 sprawach od 51 – 99 świadków (53, 55, 62, 63, 69, 70, 77, 85),
- w 11 sprawach od 100 do 199 świadków (103, 104, 107, 110, 128, 144, 159, 160, 166, 191),
- w 3 sprawach od 200 – 299 świadków (241, 208 289),
- w 2 sprawach od 300 do 399 świadków (305, 307),
- w 2 sprawach od 400 do 499 świadków (411, 452),
- w 2 sprawach odnotowano od 800 do 886 świadków (812, 886).

Dominują świadkowie, których wezwania na rozprawę prokurator się domaga. Jakkolwiek co do zasady jest to słuszne działanie z punktu widzenia zasady bezpośredniości, która nakazuje sądowi bezpośrednio zetknięcie się ze źródłem dowodowym na rozprawie, analiza zeznań w badanych sprawach przekonuje, że w dużej liczbie wypadków prokurator wnioskuje o przesłuchanie na rozprawie wszystkich świadków, którzy zostali przesłuchani w postępowaniu przygotowawczym, niezależnie od tego, czy zeznali cokolwiek istotnego dla sprawy. Konieczna jest większa selekcja zeznań świadków. W sprawie, w której łącznie zawnioskowano 886 świadków, tylko 40 z nich zaniechano wzywania na rozprawę i zawnioskowano o odczytanie ich zeznań w trybie art. 333 § 2 k.p.k. Podobne proporcje dostrzeżono także w innych sprawach z dużą liczbą świadków; w sprawach, w których prokurator wnioskuje o przeprowadzenie dowodu z 305 i 307 świadków, wszyscy oni zostali wezwani na rozprawę.

Oceniając posiedzenia wyznaczone w trybie art. 349 k.p.k. stwierdzono, że w badanych sprawach dominuje jedno posiedzenie organizacyjne.

W 21 przypadkach odnotowano 2 posiedzenia, w 3 – 3 posiedzenia, w 3 sprawach - 4 posiedzenia organizacyjne (zob. stan faktyczny nr 3), w jednej sprawie było aż 5 posiedzeń prowadzonych w trybie art. 439 k.p.k.

Zasadniczą przyczyną odraczenia posiedzeń było niestawiennictwo oskarżonego. Co ciekawe, w żadnej ze spraw powodem odroczenia nie była nieobecność oskarżyciela publicznego, tak jakby sądy uznawały jego obecność za nieistotną, co wydaje się sprzeczne z istotą posiedzenia organizacyjnego.

W żadnym postępowaniu z inicjatywą wyznaczenia posiedzenia nie wyszła strona. We wszystkich sprawach inicjatorem posiedzenia był przewodniczący wydziału lub częściej - sędzia referent. Odnosi się zresztą wrażenie, że strony nie są zainteresowane przebiegiem postępowania przed rozprawą. Tylko w jednej sprawie wpłynęła odpowiedź oskarżonego lub jego obrońcy na akt oskarżenia. Do rzadkości należą wnioski dowodowe składane przez strony inne niż oskarżyciel publiczny przed rozprawą, co zdecydowanie utrudnia właściwą jej organizację. Częściej można odnotować wnioski pokrzywdzonego o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 k.k.

Odnosząc się do kwestii zarządzeń o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego, to zawsze ma ono postać pisemną, zbliżoną w treści do zarządzenia o wyznaczeniu rozprawy – określa termin, miejsce, skład orzekający oraz osoby wzywane i zawiadamiane, niekiedy inne kwestie o charakterze przygotowującym to posiedzenie, np. dostarczenie danych, informacji etc. Z reguły zarządzenie jest sporządzane na ustalonym druku, w nielicznych przypadkach odnotowano ręcznie sporządzone decyzje (z reguły mniej czytelne).

Pewien niepokój budzą terminy wyznaczenia posiedzenia liczone od momentu wniesienia aktu oskarżenia do sądu do dnia posiedzenia organizacyjnego. Ich analiza miała na celu ocenę sprawności postępowania. Oczywiście należało uwzględnić także sprawy, które toczyły się w I instancji przez jakiś czas, a posiedzenie w trybie art. 349 k.p.k. wyznaczano dopiero po uchyleniu wyroku i zwrocie sprawy z II instancji do ponownego rozpoznania. W tym przypadku czas

między wniesieniem aktu oskarżenia a terminem posiedzenia nie był miarodajny dla oceny sprawności działania sądu. W efekcie w sprawach zwróconych do ponownego rozpoznania przyjmowano do badania sprawności termin liczony od ponownego zarejestrowania sprawy w I instancji do dnia posiedzenia organizacyjnego liczony w tygodniach. Czas pomiędzy wniesieniem aktu oskarżenia a posiedzeniem organizacyjnym kształtował się następująco:

- od 1 do 4 tyg. – 8 spraw
- od 5 do 8 tyg. – 12 spraw
- od 9 do 12 tyg. – 8 spraw
- od 13 do 19 tyg. – 13 spraw
- od 20 do 29 tyg. – 11 spraw
- od 30 do 39 tyg. – 8 spraw
- od 40 – 49 tyg. – 4 sprawy
- od 50 do 59 tyg. – 3 sprawy
- od 60 do 69 tyg. – 3 sprawy (60, 68, 69 tyg.)
- od 70 do 79 tyg. – 1 sprawa (79 tyg.)
- od 80 do 89 tyg. – 2 sprawy (80, 88 tyg.)
- od 90 do 99 tyg. – nie odnotowano
- od 100 do 199 tyg. – 8 spraw (120, 122, 153, 166, 139, 155, 139, 169 tyg.)
- od 200 do 299 tyg. – 2 sprawy (204, 260 tyg.)
- od 300 do 399 tyg. – 1 sprawa (311 tyg.)
- od 400 do 499 tyg. – 1 sprawa (467 tyg.)
- od 500 do 590 tyg. – 2 sprawy (509, 574 tyg.)
- 630 tyg. – 1 sprawa.

W pozostałych sprawach nie ustalono terminu pomiędzy wniesieniem aktu oskarżenia a posiedzeniem z art. 349 k.p.k.

Niepokojąco jest, że największa liczba posiedzeń organizacyjnych miała miejsce po

upływie 3 do 5 miesięcy od wniesienia aktu oskarżenia, co jest mimo wszystko okresem stosunkowo długim. Trzeba przy tym wziąć pod uwagę, że odsetek wszystkich posiedzeń, które odbyły się po upływie 3 miesięcy od wniesienia aktu oskarżenia wyniósł aż 68,18, a 17,04% posiedzeń odbyła się po upływie 2,5 roku od wpłynięcia aktu oskarżenia.

Zdecydowanie odmiennie kształtują się terminy kolejnych posiedzeń, wyznaczonych na skutek odroczenia pierwszego posiedzenia organizacyjnego. Najdłuższy odstęp pomiędzy posiedzeniami wynosił 28 tygodni, najkrótszy – 4 dni. Odnotowano następujące terminy pomiędzy kolejnymi posiedzeniami organizacyjnymi:

- od 1 do 4 tyg. – 10 spraw
- od 5 – 12 tyg. – 10 spraw
- 14 tyg. – 1 sprawa
- 27 tyg. – 1 sprawa
- 28 tyg. – 1 sprawa.

Jakkolwiek terminy te są krótsze niż terminy pierwszych posiedzeń, nie ulega wątpliwości, że i tak są zdecydowanie zbyt długie, a to tym bardziej, że w zdecydowanej większości powodem odroczenia posiedzenia organizacyjnego było niestawiennictwo oskarżonego na posiedzenie. Tylko w kilku wypadkach przyczyną odroczenia było oczekiwanie na ustalenie adresu oskarżonego, zaświadczenia o stanie jego zdrowia i zdolności do uczestniczenia w postępowaniu sądowym, nadejście dokumentów takich jak karta karna.

Mając na względzie, jak wielkie znaczenie dla właściwego przygotowania rozprawy ma obecność stron na posiedzeniu organizacyjnym, zbadano kwestię udziału poszczególnych uczestników procesu karnego w posiedzeniu. Prokurator brał udział w zaledwie połowie posiedzeń (51,42%). Zdecydowanie lepiej kształtuje się kwestia obecności oskarżonego i jego obrońcy na posiedzeniu. W 61,11% posiedzeń brali udział obrońcy, zaś oskarżeni aż w 77,00%. Na drugim biegunie kształtuje się kwestia obecności pokrzywdzonych, którzy uczestniczyli tylko w 13,88% posiedzeń. W takiej sytuacji trudno jest mówić o równości stron w procesie karnym oraz o ochronie praw pokrzywdzonego tak silnie akcentowanych w regulacjach unijnych,

a w szczególności w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 października 2012 r. nr 29/2012/EU w sprawie standardów minimalnych ochrony pokrzywdzonego w procesie karnym i zastępującej decyzję ramową z dnia 15 marca 2001 r., która ma być implementowana do polskiego porządku prawnego do dnia 16 listopada 2015 r.

W pojedynczych przypadkach odnotowano udział w posiedzeniach organizacyjnych także innych podmiotów, takich jak matka oskarżonego, mediator. Osoby te brały bierny udział w postępowaniu, nie wypowiadały się w toku posiedzenia i nie składały żadnych wniosków czy oświadczeń.

Oceniając czynności dokonywane w toku posiedzenia organizacyjnego, brano pod uwagę:

1. ustalenie terminów rozprawy,
2. zgłaszanie wniosków dowodowych,
3. ustalenie kolejności przeprowadzenia dowodów,
4. wyznaczenie obrońcy z urzędu,
5. określenie terminu do wyznaczenia obrońcy,
6. zastosowanie środka zapobiegawczego,
7. wyłączenie sprawy któregoś z oskarżonych do odrębnego postępowania,
8. uchylenie lub zmianę środka zapobiegawczego,
9. decyzje o przymusowym sprowadzeniu oskarżonego na rozprawę
10. dopuszczenie powództwa cywilnego
11. inne decyzje.

Odnótowano, że ustalenie kolejnych terminów rozprawy (zazwyczaj nie więcej niż 4) miało miejsce w 47,16% zbadanych spraw. Zdecydowanie rzadziej podejmowano kwestię ustalenia kolejności przeprowadzenia dowodów (18,57%), wyznaczenia obrońcy z urzędu (2,85). Wnioski dowodowe zaobserwowano tylko w 26,42% przypadków. Były to z reguły wnioski o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka. Pozostałe czynności miały miejsce jedynie sporadycznie, albo w ogóle ich nie stwierdzono (np. dopuszczenie powództwa cywilnego, zarządzenie o przymusowym

sprowadzeniu oskarżonego na rozprawę).

Odnosząc się do kwestii zgłaszania dowodów, należy zwrócić uwagę na to, że ujawnienie przez obrońcę już na tym etapie postępowania sądowego dowodów, które obrona ma zamiar przeprowadzić, niesie za sobą ryzyko zniszczenia linii obrony i w rezultacie utrudnić efektywną obronę.

Do innych decyzji, które odnotowano, należały w pojedynczych wypadkach: zarządzenie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, wydanie zarządzenia o skierowaniu sprawy na posiedzenie w przedmiocie zwrotu sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego na podstawie art. 345 k.p.k., zarządzenie przeprowadzenia wywiadu kuratora w miejscu zamieszkania pokrzywdzonej, wyrażenie zgody na warunkowe umorzenie postępowania karnego, zarządzenie o pouczeniu pokrzywdzonego i pełnomocnika o treści art. 387 k.p.k.⁴², doręczenie odpisu aktu oskarżenia oskarżonemu, wydanie wyroku w trybie art. 335 k.p.k.⁴³, zarządzenie o powołaniu obrońcy. W sprawie prowadzonej przed Sądem Rejonowym w Bochni⁴⁴ poza ustaleniem terminów rozprawy i kolejności przedstawienia dowodów, Sąd na wniosek oskarżonego pouczył go, co oznacza składanie wyjaśnień, ustalono, czy jest możliwe zaniechania wzywania na rozprawę niektórych świadków na podstawie art. 333 § 2 k.p.k., zarządzono uzupełnienie danych, których ujawnienie w toku rozprawy mogłoby spowodować jej odroczenie (tj. ustalenie stanu zdrowia psychicznego oskarżonego). Sąd także zlecił kuratorowi przeprowadzenie wywiadów środowiskowych na temat oskarżonych oraz zarządził uaktualnienie danych z Krajowego Rejestru Karnego. W efekcie tak przygotowanej rozprawy, Sąd wydał wyrok na pierwszej rozprawie (zaplanowano 4 terminy).

⁴² Tak było w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Pragi Południe, sygn. akt IV K 1090/08. W postępowaniu tym pokrzywdzeni nie zostali poinformowani o posiedzeniu organizacyjnym, strony nie stawily się na nie, nie dokonano żadnych czynności, sąd ograniczył się do wyznaczenia terminu rozprawy.

⁴³ tak np. w sprawie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Pragi Południe, sygn. akt IV K 1172/09

⁴⁴ sygn. akt II K 3/12.

6. Podsumowanie

Analiza posiedzeń sądu prowadzonych w trybie art. 349 k.p.k. prowadzi do sformułowania kilku zasadniczych wniosków.

Przede wszystkim trzeba stanowczo stwierdzić, że potencjał jaki niosą za sobą posiedzenia organizacyjne, zupełnie nie jest wykorzystywany. Odnosi się wręcz wrażenie, że sędziowie nie zdają sobie sprawy, jakie korzyści dla przebiegu rozprawy, jej właściwego przeprowadzenia, a w konsekwencji dla realizacji prawa do rzetelnego procesu karnego może mieć należyta organizacja rozprawy. Jest to tym dziwniejsze, jeśli się zważy, że wyłącznymi inicjatorami posiedzeń prowadzonych w trybie art. 349 k.p.k. jest sędzia referent lub rzadziej przewodniczący Wydziału, który wyznacza skład sądu. Nie odnotowano ani jednej sprawy, w której posiedzenie organizacyjne byłoby zainicjowane przez strony lub ich pomocników procesowych (obrońcę lub pełnomocnika). W istocie o tym, jak wygląda posiedzenie organizacyjne, decyduje w dużej mierze osobowość sędziego i jego zdolności organizacyjne, a także wola rzeczywistego przygotowania rozprawy. Prawie w ogóle na posiedzeniu nie są podejmowane czynności dotyczące przeprowadzenia dowodów, ich kolejności, zakresu postępowania dowodowego itp. Rzadko ustala się daty kilku kolejnych terminów rozprawy. Regułą jest wyznaczenie jedynie pierwszego terminu, kolejne wyznaczane są na rozprawie w przypadku wydania postanowienia o jej odroczeniu. W tych przypadkach, gdy sędzia wskazał kilka terminów, średni odstęp pomiędzy nimi wynosił około miesiąca. Odstępy te są zdecydowanie zbyt duże. Ideą byłoby, gdyby odbywały się przynajmniej 1 – 2 rozprawy w tygodniu.

Przykładem sprawy, która szczególnie bulwersuje nieudolnością, a może niechęcią sędziego do jej przeprowadzenia, jest postępowanie prowadzone przez Sąd Rejonowy Ł.-Śr.⁴⁵ o czyn z art. 207 § 3 k.k. Sprawa dotyczyła znęcania nad małoletnim synem, który w efekcie usiłował popełnić samobójstwo, zażywając lekarstwa nasenne. W postępowaniu występował 1 oskarżony reprezentowany przez obrońcę, któremu postawiono 1 zarzut przestępstwa, a także 1 pokrzywdzony; oskarżyciel publiczny zawnioskował w akcie oskarżenia o wezwanie na rozprawę 19

świadków oraz o przeprowadzenie dowodu z 17 dokumentów. Posiedzenie organizacyjne odbyło się po upływie 2 tygodni od wniesienia aktu oskarżenia, tj. 11 maja 2010 r., z inicjatywy przewodniczącego wydziału. Strony oraz obrońca o terminie posiedzenia zostali zawiadomieni (prokurator wokandą). Na posiedzenie stawili się wyłącznie oskarżony i jego obrońca. Zarówno prokurator jak i pokrzywdzony nie brali w nim udziału. W toku posiedzenia zaplanowane zostały 3 terminy rozprawy: 16.06, 17.06 oraz 14.07. W rzeczywistości wyznaczono dodatkowo 29 (!) terminów rozprawy (28.07, 30.08, 22.09, 30.09, 18.10, 19.11, 9.12, 13.01.2011, 1.02, 2.03, 1.04, 11.05, 25.05, 31.05, 17.06, 22.07, 18.08, 13.09, 21.09, 21.10, 10.11, 17.01.2012, 24.01, 31.01, 30.03, 23.04, 25.04, 30.04), z czego dwa zostały odwołane. Sprawa zatem rozpoznana została w 30 terminach. Odstępy pomiędzy poszczególnymi rozprawami wynosiły od 24 do 60 dni. Powodem odroczenia było wyłącznie niestawiennictwo oskarżonego, przy czym sąd nie zrobił nic dla zdyscyplinowania go i zapewnienia jego obecności na rozprawie. Kurator procesowy reprezentujący pokrzywdzonego nie podjął żadnej czynności mającej na celu ochronę małoletniego. Sąd trzykrotnie odraczał ogłoszenie wyroku, wznowił także przewód sądowy. Ostatecznie, w dniu 30 kwietnia 2012 r. Sąd wydał wyrok uniewinniający.

Odnosząc się do kwestii szczegółowych, zwracają uwagę następujące elementy.

Po pierwsze, odnotowano niejednolite nazewnictwo posiedzeń, o których mowa. Były one nazywane posiedzeniami:

- „organizacyjnymi”,
- „wyznaczanymi w trybie art. 349 k.p.k.”,
- „w celu przygotowania rozprawy”,
- „wstępny”,
- „przygotowawczymi”.

Wszystkie te określenia, poza dwoma ostatnimi, można uznać za prawidłowe, jakkolwiek uzasadnione byłoby ujednoczenie terminologii i przyjęcie nazwy:

⁴⁵ Sąd Rejonowy Ł.-Śr., sygn. akt V K 728/10.

„posiedzenie organizacyjne”, ponieważ w największym stopniu oddaje ona charakter posiedzenia prowadzonego w trybie art. 349 k.p.k., jego specyfikę i zawartość treściową art. 349 k.p.k. Używane przez niektóre sądy pojęcie posiedzenia przygotowawczego należy raczej utożsamiać z posiedzeniem prowadzonym w trybie art. 339 k.p.k., a więc merytoryczną kontrolą aktu oskarżenia (oddanie przez sąd pod sąd). Stosowane natomiast przez niektóre sądy określenie „posiedzenie wstępne” w rzeczywistości może wprowadzać w błąd co do charakteru posiedzenia, bowiem w równym stopniu odnosi się do instytucji z art. 339 k.p.k. jak i z art. 349 k.p.k.

Inicjatywa zorganizowania posiedzenia organizacyjnego należy wyłącznie do sądu, przy czym z reguły zarządzenie o jego wyznaczeniu wydaje sędzia sprawozdawca, zwłaszcza w przypadkach gdy sprawa wraca z II instancji do ponownego rozpoznania. Nie odnotowano wniosków stron w tym przedmiocie, co nie dziwi, jeśli się zważy, że to na sędzie i przewodniczącym składu sądzącego spoczywa obowiązek dbałości o przebieg rozprawy i jej sprawne zorganizowanie. Praktykę tą należy więc zaaprobować, chociaż należy optować za pozostawieniem stronom możliwości inicjowania tej czynności procesowej.

Rozmaicie kształtuje się problematyka udziału poszczególnych uczestników procesu karnego w posiedzeniu oraz forma informowania o terminie posiedzenia. \

Regułą jest, że prokuratora zawiadamia się wokandą, analogicznie jak to ma miejsce w przypadku zawiadamiania go o terminie rozprawy, co w efekcie skutkuje tym, że prokurator nie bierze udziału w posiedzeniu. W bardzo nielicznych wypadkach sąd oznacza obowiązek stawiennictwa prokuratora, co ze względu na znaczenie, jak i cel posiedzenia organizacyjnego, powinno być regułą. Przyczyn nieobecności prokuratora można upatrywać w tych samych czynnikach, które powodują bezczynność (niewielką aktywność) prokuratora na rozprawie, zidentyfikowanych w innym badaniu Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości.⁴⁶ Należą do nich:

- oskarżanie w sprawach, których prokurator nie prowadził lub nie nadzorował postępowania przygotowawczego, przydzielanych wokandą, co przekłada się na brak zainteresowania prokuratora sprawą;

⁴⁶ K. Dudka, *Aktywność oskarżyciela publicznego na rozprawie głównej w świetle zasady kontradiktoryjności*, raport IWS, Warszawa 2010.

- przekonanie, że brak zwrotu sprawy do uzupełnienia postępowania przygotowawczego w trybie art. 345 k.p.k., oznacza, iż prokurator zrobił już wszystko w tej sprawie;
- brak odpowiedzialności za rozstrzygnięcie sprawy i poczucie, że kto inny (sąd) odpowiada za jej wynik;
- nałożenie na sąd obowiązku dochodzenia do prawdy w rozumieniu art. 2 § 2 k.p.k.;
- dominująca rola sądu w postępowaniu jurysdykcyjnym (wbrew obowiązującej zasadzie kontradyktoryjności);
- niewielka aktywność oskarżonego i jego obrońcy.

Należy stanowczo zaakcentować, że obecność prokuratora na posiedzeniu organizacyjnym ma kluczowe znaczenie. Przy obecnym modelu procesu karnego, opartego na zasadzie legalizmu oraz zasadzie skargowości postępowania sądowego, przy dominacji przestępstw publicznoskargowych, a także ze względu na publicznoprawny charakter udziału prokuratora w postępowaniu karnym, skuteczne przygotowanie przyszłej rozprawy może mieć miejsce wyłącznie wtedy, gdy prokurator będzie obecny na posiedzeniu organizacyjnym i aktywnie włączy się w jej przygotowanie. *De lege ferenda* postulować należy wprowadzenie obowiązku uczestniczenia oskarżyciela i oskarżonego oraz jego obrońcy (jeśli go posiada) w posiedzeniu organizacyjnym. Można mieć nadzieję, że wprowadzone nowelą z 27 września 2013 r. zmiany w Kodeksie postępowania karnego mające na celu zwiększenie kontradyktoryjności postępowania sądowego i przerzucenie odpowiedzialności za wynik sprawy na strony, zmieni ten stan rzeczy.

Różna jest także praktyka informowania stron i ich pomocników procesowych. Negatywnie należy ocenić niezawiadamianie (a także brak wezwania na posiedzenie organizacyjne) pokrzywdzonych, co jest niestety regułą. Ich obecność może mieć bardzo istotne znaczenie zarówno dla kształtu przyszłej rozprawy, jak i sposobu jej zakończenia, zwłaszcza, że wiele czynności może być dokonanych przez pokrzywdzonego do czasu otwarcia przewodu sądowego na rozprawie głównej. Do czynności tych należą: oświadczenie, że pokrzywdzony będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego ubocznego, przyłączenie się do postępowania innego

pokrzywdzonego tym samym czynem, zgłoszenie powództwa cywilnego, zajęcie stanowiska w przedmiocie skazania oskarżonego bez rozprawy w trybie art. 335 k.p.k., złożenie wniosku o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 k.k. (jakkolwiek ta czynność może być dokonana także po rozpoczęciu przewodu sądowego, do czasu zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego, art. 49a k.p.k.). Z kolei takie czynności, jak cofnięcie wniosku o ściganie, czy odstąpienie oskarżyciela prywatnego od skargi bez zgody oskarżonego, które mogą być przeprowadzone najpóźniej do czasu otwarcia przewodu sądowego na rozprawie głównej, powodują umorzenie postępowania. Dokonanie tych czynności w toku posiedzenia organizacyjnego sprawiłoby, że wyznaczenie rozprawy byłoby zbędne, znikłaby konieczność wzywania i zawiadamiania o niej uczestników procesu karnego, co szczególnie w odniesieniu do świadków mogłoby być kłopotliwe i niepotrzebnie generowałoby większe koszty postępowania.

Nie istnieje jednolita reguła odnośnie do zawiadamiania obrońcy oskarżonego o posiedzeniu. Przeprowadzona analiza posiedzeń organizacyjnych nie pozwoliła na dostrzeżenie jakiegokolwiek prawidłowości w tym zakresie. Odnotowano jednak, że w sporej liczbie przypadków obrońcy nie stawiali się na posiedzenie mimo prawidłowego zawiadomienia. Tymczasem wydaje się, że obecność obrony (to jest oskarżonego i jego obrońcy) ma równie strategiczne znaczenie dla przygotowania rozprawy jak obecność prokuratora, tym bardziej biorąc pod uwagę, że jednym z podstawowych zadań posiedzenia organizacyjnego jest wyznaczenie kolejnych terminów rozprawy. *De lege ferenda* należy postulować wprowadzenie obowiązkowego udziału obrońcy w posiedzeniu. Jeśli jednak chodzi o udział oskarżonego, to wydaje się, że decyzja o jego uczestniczeniu w posiedzeniu organizacyjnym winna zależeć od uznania sądu (a więc mieć charakter fakultatywny), gdy oskarżony posiada obrońcę, natomiast obecność oskarżonego nieposiadającego obrońcy w posiedzeniu organizacyjnym powinna być obowiązkowa.

Konieczne jest również rozważenie zasadności udziału w posiedzeniu przedstawiciela aresztu śledczego (zakładu karnego), w którym przebywa oskarżony pozbawiony wolności w tej lub innej sprawie, bowiem może zachodzić potrzeba oceny możliwości konwojowych aresztu, by uniknąć niebezpieczeństwa, że

oskarżony nie zostanie sprowadzony na rozprawę z tego powodu.

Niezwykle istotnym wnioskiem, jaki płynie z przeprowadzonej analizy posiedzeń organizacyjnych, jest to, że niekiedy sądy mylą posiedzenie organizacyjne, którego celem jest przygotowanie rozprawy, z posiedzeniem wyrokowym, na którym sąd rozstrzyga merytorycznie o przedmiocie procesu karnego. Często nie przeprowadzono żadnych czynności *stricte* służących zorganizowaniu rozprawy głównej mimo wyznaczenia posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k.; jeśli po posiedzeniu wydawano zarządzenia o wyznaczeniu rozprawy, najczęściej uwzględniano kwestie omawiane na posiedzeniu, na nim rozstrzygnięte w drodze decyzji procesowej (postanowienia albo zarządzenia) bądź tylko zasygnalizowane w toku posiedzenia jego uczestnikom. W toku posiedzenia wydawane były nie tylko zarządzenia przez przewodniczącego składu albo postanowienia, lecz nawet wyroki w trybie art. 335 k.p.k. W tym kontekście pojawia się pytanie, czy na posiedzeniu organizacyjnym może zostać wydany wyrok skazujący. Z jednej strony byłoby to racjonalne, bowiem przyspieszyłoby postępowanie i pozwoliłoby na uniknięcie zbędnych trudności. Z drugiej jednak strony, musimy brać pod uwagę specyfikę posiedzeń wyrokowych, których zasadniczą cechą jest jawność postępowania, będąca jednym ze standardów rzetelnego procesu karnego. Dodatkowo, możliwość przekształcenia posiedzenia organizacyjnego w wyrokowe, istnieje tylko wtedy, gdy zapewniony został w nim udział stron i ich pomocników procesowych (o ile występują w procesie). Oznaczałoby to nałożenie na sąd obowiązku nie tylko zawiadomienia (wezwania) stron na posiedzenie, lecz także uprzedzenia o tym, że ze względu na charakter sprawy i jej okoliczności możliwe jest wydanie wyroku na tym posiedzeniu. W ten sposób zagwarantowana zostałaby ochrona praw uczestników postępowania karnego, w szczególności stron postępowania.

7. Stany faktyczne

1. Sąd Okręgowy w Opolu, sygn. akt III K 33/09 prowadził postępowanie w sprawie przeciwko 16 oskarżonym o przestępstwa między innymi z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., art. 297 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. W sumie oskarżonym przedstawiono 55 zarzutów. Akt oskarżenia znajdował się w 27. tomie akt i został wniesiony do sądu w dniu 4 sierpnia 2008 r. Lista osób podlegających wezwaniu na rozprawę obejmowała poza oskarżonymi 10 obrońców, 16 pokrzywdzonych oraz 46 świadków. Dodatkowo na podstawie art. 333 § 3 k.p.k. prokurator wnosił o zaniechanie wzywania i odczytanie na rozprawie zeznań 44 świadków. Lista dowodów do odczytania na rozprawie obejmowała 172 dokumenty. Zarządzeniem sędziego referenta z dnia 8 listopada 2010 r. zostało wyznaczone posiedzenie organizacyjne (określone w zarządzeniu jako „posiedzenie przygotowawcze”) na dzień 16 grudnia 2010 r., tj. 5 tygodni od wydania zarządzenia. W zarządzeniu sędziego nakazał zawiadomić o terminie oskarżonych, obrońców, ujawnionych pokrzywdzonych oraz prokuratora okręgowego za pośrednictwem wokandy. Sędzia nie zarządził sprowadzenia oskarżonych pozbawionych wolności na posiedzenie. Wśród innych zarządzeń znalazł się nakaz uaktualnienia danych o karalności. Przed posiedzeniem organizacyjnym w sprawie odbyły się 4 posiedzenia w trybie art. 335 k.p.k., na których skazano bez rozprawy 4 spośród 16 oskarżonych; 4 posiedzenia z wniosku oskarżonych o uchylenie środków zapobiegawczych oraz 2 posiedzenia sądu w przedmiocie wynagrodzenia obrońcy z urzędu. Na posiedzeniu stawiło się jedynie 2 oskarżonych, w tym jeden z obrońcą, a także w imieniu jednej z niestawiających oskarżonych stawiła się jej obrońca. Żaden z pokrzywdzonych nie był obecny, natomiast na posiedzeniu odczytano wniosek jednej z pokrzywdzonych o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody z art. 46 k.k. W toku posiedzenia przewodniczący zreferował stan sprawy na podstawie akt. Na pytanie uczestników o ustosunkowanie się do zakresu postępowania dowodowego, prokurator pozostawił tę kwestię do uznania

sądu, natomiast obrońca oskarżonego Andrzeja M. wniósł o doręczenie mu kserokopii aktu oskarżenia, jako że przystąpił do sprawy „dosłownie przed chwilą” i oświadczył, że ewentualne uwagi zgłosi dopiero po zapoznaniu się z tym dokumentem. Obrońca obecnego na posiedzeniu oskarżonego Jarosława S. złożył wniosek o rozważenie ograniczenia postępowania dowodowego, przynajmniej w odniesieniu do jego klienta, na podstawie art. 387 k.p.k. Nie były dokonywane żadne inne czynności, które usprawniłyby rozprawę. Przewodniczący wyznaczył jeden termin rozprawy na dzień 3 lutego 2011 r. Wyrok w tej sprawie zapadł dopiero w dniu 21 maja 2012 r. po 11 terminach rozprawy. Nie ulega wątpliwości, że posiedzenie organizacyjne nie spełniło swojej roli. Odnosi się wrażenie, że sędzia referent nie wykazał specjalnego zaangażowania w przygotowanie rozprawy. Także strony nie były zainteresowane należyтым przygotowaniem rozprawy, co należy łączyć przede wszystkim z obecnym modelem postępowania sądowego, który ciężar rozprawy i odpowiedzialności za jej wynik zrzucił na sąd i obserwowaną biernością uczestników postępowania karnego.

2. W dniu 17 grudnia 2007 r. do Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Południe w Warszawie wpłynął akt oskarżenia przeciwko byłemu sportowcowi i celebrycie Przemysławowi S., oskarżonemu o to, że w sierpniu 2005 r. dokonał przywłaszczenia samochodu osobowego marki Chevrolet, stanowiącego własność banku V.B. Polska, tj. o czyn z art. 284 § 1 k.k. Wykaz osób podlegających wezwaniu na rozprawę obejmował poza oskarżonym występującym bez obrońcy, jednego świadka oraz jednego pokrzywdzonego. Wykaz dowodów podlegających odczytaniu na rozprawie obejmował 8 dowodów (umowę kredytu, wezwania do wydania, wydruk z bazy KSIP, kartę karną, zaświadczenie Centralnej Bazy Danych systemu Informatycznego Prokuratury). W dniu 22 lutego 2010 r. sędzia referent wydał zarządzenie o wyznaczeniu na dzień 14 kwietnia 2010 r. posiedzenia na podstawie art. 349 k.p.k., na które nakazał wezwać oskarżonego oraz zawiadomić prokuratora (wokandą), oskarżyciela posiłkowego i jego pełnomocnika. Jednocześnie nakazał zwrócić się do KRK o aktualną kartę karną. Na posiedzeniu w dniu 14 kwietnia 2010 r.

żadna ze stron nie stawiała się, podobnie jak pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego. Sąd odroczył posiedzenie bez oznaczenia terminu, jednocześnie przewodnicząca nakazała zwrócić się do CPD MSWiA w celu ustalenia aktualnego adresu oskarżonego, do Departamentu Administracji Podatkowej Ministerstwa Finansów o wskazanie Urzędu Skarbowego, w którym rozlicza się oskarżony oraz do Centrali ZUS o wskazanie podmiotu, który aktualnie odprowadza składki na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne na jego rzecz. W dniu 12 stycznia 2011 r. przewodnicząca składu sądu wyznaczyła kolejne posiedzenie organizacyjne na dzień 2 marca 2011 r. Na posiedzeniu tym ponownie nikt się nie stawił, sąd ujawnił, że oskarżony usprawiedliwił swoją nieobecność telefonicznie, oświadczając, że jest chory. Sąd odroczył posiedzenie do dnia 30 maja 2011 r. Na posiedzeniu w dniu 30 maja 2011 r. stawił się oskarżony; prokurator, oskarżyciel posiłkowy i obrońca w dalszym ciągu nie stawili się. Oskarżony podał swoje dane personalne, zaś przewodnicząca pouczyła go w trybie art. 75 k.p.k. o sposobie usprawiedliwiania nieobecności. Żadnych innych czynności nie dokonywano. Sąd postanowił odroczyć posiedzenie do dnia 8 września 2011 r., nie wskazując uzasadnienia tej decyzji. Na posiedzeniu w dniu 8 września nikt się nie stawił, sąd natomiast wydał postanowienie o skierowaniu sprawy na rozprawę, wyznaczając jej termin na 7 grudnia 2011 r. Na rozprawie przewodnicząca odczytała wyjaśnienia oskarżonego wobec skorzystania przez niego z prawa do odmowy wyjaśnień. Na podstawie art. 392 § 1 k.p.k. odczytała protokół zeznań jedyne go świadka w tej sprawie, a na podstawie art. 394 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 393 § 1 k.p.k. uznała za ujawnione bez odczytania i zaliczyła w poczet dowodów dokumenty wskazane w akcie oskarżenia. Następnie na podstawie art. 411 § 1 i 2 k.p.k. sąd odroczył ogłoszenie wyroku na 7 dni z uwagi na konieczność wyznaczenia kolejnej sprawy z wokandy. Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2011 r. Sąd skazał oskarżonego Przemysława S. na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat. Na podstawie art. 46 § 1 k.k. nałożył na oskarżonego obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu w wysokości 55 000 złotych. Ocena trybu tego postępowania jest jednoznacznie negatywna. Po pierwsze, zasadniczą

wątpliwość budzi wyznaczenie posiedzenia organizacyjnego w tak prostej, zarówno co do zarzutów jak i dowodowo, sprawie i w dodatku 4-krotne wyznaczanie jego terminu. Odnosi się wrażenie, jakby głównym celem posiedzenia było „obejrzenie z bliska” celebryty. Po drugie, posiedzenie w tej sprawie w rzeczywistości spowodowało upływ 2 miesięcy pomiędzy wniesieniem aktu oskarżenia a zarządzeniem o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego. Prawie ten sam okres upłynął od daty zarządzenia do jego wyznaczenia. Odstępy pomiędzy kolejnymi posiedzeniami organizacyjnymi wynosiły kolejno 54 tyg., 4 tyg., 13 tyg. Pomiędzy ostatnim posiedzeniem a terminem rozprawy upłynęło kolejne 12 tygodni. Łączny czas trwania postępowania sądowego I instancji wyniósł 4 lata i tydzień. Niezrozumiałe jest wyznaczanie posiedzeń organizacyjnych w sytuacji, gdy strony nie brały udziału w poprzednich, wykazując tym samym brak zainteresowania sprawą. Sąd nie podjął żadnych czynności, które zmierzałyby do zapewnienia stawiennictwa oskarżonego i oskarżycieli. W dodatku w rzeczywistości nie było kwestii, które powinny zostać załatwione na posiedzeniu organizacyjnym.

3. Wzorowo zorganizowane posiedzenie organizacyjne zostało przeprowadzone w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Bochni, (sygn. akt II K 3/12) o czyny z art. 159 k.k. i 157 § 1 k.k. i 157 § 2 k.k. w zw. z art. 158 § 1 k.k. i inne. W sprawie występowało 8 oskarżonych, w tym 3 z obrońcą. Łączna liczba zarzutów w akcie oskarżenia wynosiła 8. Prokurator złożył wniosek o przesłuchanie na rozprawie 53 świadków oraz o odczytanie 9 dokumentów, o przeprowadzenie dowodu z oględzin 4 płyt CD oraz 11 dowodów rzeczowych. Wraz z aktem oskarżenia wpłynęło do sądu 6 wniosków dowodowych oskarżonych oraz wniosek pokrzywdzonego o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody w trybie art. 46 k.k. Inicjatorem posiedzenia organizacyjnego była sędzia referent. Zarządzeniem z dnia 24 sierpnia 2012 r. o wyznaczeniu „posiedzenia na podstawie art. 349 k.p.k.” przewodnicząca wyznaczyła termin posiedzenia na dzień 24 września 2012 r., nakazała wezwać oskarżonych oraz prokuratora i obrońców oskarżonego. Obecność prokuratora i obrońców została uznana za obowiązkową. Na posiedzeniu w dniu 24 września

stawilo się 7 oskarzonych, 3 obrońców oraz prokurator. Na wstępie przewodnicząca złożyła sprawozdanie z dotychczasowego przebiegu sprawy, a następnie „celem właściwej organizacji rozprawy głównej przewodnicząca wezwał do wypowiedzenia się co do kwestii mających znaczenie dla wyznaczenia odpowiedniej liczby rozpraw i zapewnienia czasu na przesłuchanie poszczególnych osób”. Oskarżeni kolejno wypowiedzieli się co do tego, czy będą składali wyjaśnienia, czy też skorzystają z prawa do odmowy ich składania, a także czy zamierzają odpowiadać na pytania sądu. Przewodnicząca ustaliła także, czy oskarżony, którego obrońca wypowiedział stosunek obrończy, ma zamiar powołać nowego obrońcę. Na wniosek jednego z oskarżonych Przewodnicząca wyjaśniła, na czym polega składanie wyjaśnień, jakie ma skutki odmowa ich złożenia oraz o treści art. 175 k.p.k. Na skutek tego pouczenia oskarżony zmodyfikował swoje wcześniejsze oświadczenie co do zamiaru składania wyjaśnień, przez oświadczenie, że skorzysta z prawa odmowy składania wyjaśnień i wnosi o odczytanie jego wyjaśnień z postępowania przygotowawczego. W dalszym ciągu posiedzenia Przewodnicząca pouczyła strony o treści art. 392 § 1 k.p.k. przewidującego możliwość odczytania na rozprawie zeznań świadka, gdy przeprowadzenie tego dowodu bezpośrednio na rozprawie nie jest niezbędne, a żadna ze stron się temu nie sprzeciwi. Z urzędu stwierdziła także, że prokurator zawniósł o bezpośrednie przesłuchanie na rozprawie głównej 53 świadków, z których część jest jedynie świadkami ze słyszenia lub w ogóle nie posiada informacji na temat przedmiotu postępowania. Następnie Przewodnicząca zapytała strony o ich stanowisko w przedmiocie zaniechania wzywania na rozprawę tych świadków. Po wysłuchaniu stanowiska stron Przewodnicząca „celem uniknięcia ewentualnej konieczności przerywania rozprawy” ustaliła, czy istnieją przesłanki skierowania oskarżonych na badania psychiatryczne, czy strony składają wnioski dowodowe oraz kwestię wystąpienia z wnioskiem o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 k.k. W końcowej części posiedzenia zostały ustalone terminy rozprawy na dzień 18 października, 30 października, 13 listopada i 14 listopada, zaś Przewodnicząca zobowiązała uczestników posiedzenia do stawiennictwa

bez odrębnych wezwań. Dodatkowo w zarządzeniu Przewodnicząca nakazała wezwać niestawającego oskarżonego, zwrócić się do KRK o aktualne karty karne oskarżonych oraz do kuratora zawodowego o przeprowadzenie wywiadów środowiskowych oskarżonych. W efekcie tak przeprowadzonego posiedzenia organizacyjnego Sąd wydał wyrok już na pierwszym terminie rozprawy w dniu 18 października 2012 r. Na marginesie tej sprawy pojawia się kwestia zasadności wnoszenia przez prokuratora w akcie oskarżenia wniosków o przesłuchanie wszystkich świadków, którzy byli przesłuchiwanymi w tej roli w postępowaniu przygotowawczym, nawet jeśli w ogóle nie znali tej sprawy, lub byli świadkami ze słyszenia. Takie postępowanie powoduje nadmierną przewlekłość postępowania, a nie da się go usprawiedliwić dążeniem do ujawnienia prawdy w rozumieniu art. 2 § 2 k.p.k.

4. Akt oskarżenia w sprawie IV K 59/12 o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. wobec dwóch oskarżonych wniesiony został do Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie w dniu 23 stycznia 2012 r. Następnego dnia po jego wpłynięciu upoważniony sędzia wydał zarządzenie o wyznaczeniu w sprawie sędziego referenta i doręczeniu odpisu aktu oskarżenia oskarżonym, obrońcy i dwóm małoletnim pokrzywdzonym, reprezentowanym przez kuratora. W akcie oskarżenia prokurator wnioskował o przeprowadzenie dowodu z zeznań 1 świadka, a także o ujawnienie na rozprawie innych dowodów z dokumentów, w tym opinii biegłego psychologa i opinii sądowo-psychiatrycznej sporządzonych w postępowaniu przygotowawczym. Sędzia referent 11 maja 2012 r. wydał zarządzenie o wyznaczeniu posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. Termin posiedzenia wyznaczono na dzień 25 czerwca 2012 r. Na posiedzenie wezwani zostali oskarżeni, pokrzywdzeni i kurator oraz jedyny wnioskowany przez oskarżyciela świadek. Obrońca i oskarżyciel publiczny zostali zawiadomieni o terminie posiedzenia, przy czym oskarżyciel – wokandą. W zarządzeniu o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego zarządzono również na mocy art. 214 § 1 k.p.k. przeprowadzenie wywiadów środowiskowych o oskarżonych. Posiedzenie w trybie art. 349 k.p.k. odbyło się w wyznaczonym terminie, stawili się wezwani oskarżeni,

przy czym jeden z nich wraz ze swym obrońcą. Stawili się pokrzywdzeni oraz wnioskowany w akcie oskarżenia świadek. Posiedzenie było protokołowane przez protokolanta sądowego. W toku posiedzenia sąd pouczył świadka oraz obu pokrzywdzonych o treści art. 182 k.p.k. oraz odebrał od nich oświadczenie o zamiarze składania zeznań na rozprawie. Wobec oświadczenia świadków, sąd postanowił skierować sprawę na rozprawę, a jej termin wyznaczyć z urzędu. Posiedzenie trwało zaledwie 10 minut. Zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy głównej wydano dopiero 18 września 2012 roku. Rozprawa odbyła się w trzech terminach: 5 listopada, 16 listopada i 11 grudnia 2012 roku. W dniu 12 grudnia 2012 r. zapadł wobec każdego z oskarżonych wyrok warunkowo umarzający postępowanie. Oskarżeni zostali na okres dwóch lat oddani pod dozór kuratora. Cele posiedzenia organizacyjnego zostały osiągnięte połowicznie. W omawianym przypadku właściwie zinterpretowano założenia ustawodawcy co do odbywania posiedzenia organizującego rozprawę, jednak nie było możliwe podjęcie w jego toku decyzji co do terminu (terminów) przyszłych rozpraw. Czas, jaki upłynął pomiędzy posiedzeniem a pierwszym terminem rozprawy (wyznaczonym z urzędu) był jednocześnie czasem oczekiwania na sporządzenie przez kuratora wywiadu środowiskowego o oskarżonych. Należy zauważyć, że gdyby w pełni zrealizowane zostały zadania postępowania przygotowawczego w tej sprawie i w toku tego postępowania przeprowadzono by taki wywiad, a do aktu oskarżenia zostało załączone sprawozdanie kuratora z tych czynności osobopoznawczych, sąd mógłby już na posiedzeniu wstępnym podjąć oprócz decyzji co do postępowania dowodowego na rozprawie, także decyzje odnoszące się do jej terminu. Próbę zapewnienia sprawności postępowania widać jednak po krótkich odstępach czasowych pomiędzy poszczególnymi, wyznaczanymi przez sąd terminami rozprawy.

5. W sprawie II K 31/10 toczącej się przed Sądem Rejonowym w Nowym Sączu wyznaczono dwa terminy posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. Posiedzenie zostało zdefiniowane przez Sąd jako posiedzenie przygotowawcze i na obu terminach było protokołowane przez protokolanta sądowego. Akt oskarżenia w tej sprawie, złożony w Sądzie w dniu 30

czerwca 2010 r. formułował zarzut popełnienia przestępstwa z art. 296 § 1 i 2 i in. k.k. wobec 10 oskarżonych, a łączna liczba stawianych im zarzutów wynosiła 22. W sprawie występowało początkowo 8, a kolejno 13 obrońców. Inicjatorem posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. był sędzia referent. Pierwszy termin posiedzenia został wyznaczony na dzień 16 września 2010 r., a kolejny – po odroczeniu – odbył się w dniu 20 września 2010 r. Cel posiedzenia został w pełni osiągnięty. Sąd w jego toku ustalił przyczyny, dla których jeden z oskarżonych nie odebrał odpisu aktu oskarżenia i doręczył ten odpis w toku posiedzenia. Ponadto Sąd wysłuchał obecnych na posiedzeniu oskarżonych i ich obrońców, a także obrońców oskarżonych nieobecnych co do możliwych terminów (z podaniem dnia tygodnia i konkretnej daty) odbywania rozpraw. Ponadto ustalił, jaka sala rozpraw w budynku tego Sądu będzie odpowiednia z uwagi na wielość oskarżonych i ich obrońców. Jeden z obrońców złożył wniosek o przesłuchiwanie jego mandanta w pierwszej kolejności i złożył w jego imieniu oświadczenie o wyrażeniu zgody na prowadzenie kolejnych rozpraw pod jego nieobecność. Znamienne jest także wykorzystanie posiedzenia organizacyjnego do wskazania stronom ogólnikowości uzasadnienia aktu oskarżenia, a w szczególności na przyjętą przez oskarżyciela publicznego technikę zgrupowanie numerów poszczególnych kart w blokach, co zdaniem Sądu utrudnia orientowanie się we wnioskach dowodowych zawartych przez prokuratora w akcie oskarżenia. Sąd zwrócił prokuratorowi uwagę na konieczność przygotowania dodatkowego pisma uzasadniającego poszczególne tezy aktu oskarżenia i to ze szczegółowym wskazaniem dowodów oraz kart, na których znajdują się one w aktach sprawy. Zwrócił także uwagę, iż jest to konieczne ze względu na umożliwienie oskarżonym i ich obrońcom realizowania obrony. Prokurator w toku posiedzenia zobowiązał się do przygotowania wskazanego przez Sąd dokumentu. Posiedzenie organizacyjne wyznaczone w drugim terminie, na które stawiał się jedynie prokurator, stanowiło forum wydania postanowienia, którego treścią było zwrócenie się do Prokuratora Okręgowego w Krakowie o sporządzenie w terminie 14 dni od daty jego wydania, uzupełnienia uzasadnienia aktu oskarżenia w kierunkach wskazanych w uzasadnieniu tego postanowienia, tzn. m.in. poprzez

zmianę sposobu prezentowania dowodów i wskazywanie kart umiejscowienia poszczególnych dowodów w aktach (było 100 tomów akt), omówienie poszczególnych dowodów osobowych i dowodów z dokumentów z odniesieniem się do każdego z zarzutów aktu oskarżenia, wskazanie poszczególnych zdarzeń faktycznych przywołanych w treści zarzutów w powiązaniu ze wskazaniem dokumentów źródłowych i ich umiejscowieniem w aktach sprawy, omówienie treści wyjaśnień każdego z oskarżonych w sposób pozwalający na ustalenie ich linii obrony, a także szczegółowe wyjaśnienie przyjętych w akcie oskarżenia kwalifikacji prawnych. W sprawie odbyło się łącznie 50 terminów rozprawy, z czego odstępy w terminach były zróżnicowane, lecz dość krótkie (1 dzień, 4 dni, 7 dni), co wskazuje na zamiar koncentracji czynności procesowych i dążenie do zapewnienia sprawności i szybkości postępowania. Ostatecznie w sprawie w dniu 3 października 2013 r. wydany został wyrok uniewinniający każdego z oskarżonych od stawianych im w akcie oskarżenia zarzutów. Przebieg posiedzenia organizacyjnego i dokonane w jego toku czynności oraz treść wydanego postanowienia wskazują na spełnienie jego ustawowych celów, pomimo braku zarządzeń co do terminów rozpraw i kolejności przeprowadzania dowodów

6. Bardzo dobrze zinterpretowany został cel odbywania posiedzeń organizujących rozprawę w sprawie VI K 1264/10, prowadzonej w Sądzie Rejonowym w Poznaniu Nowe Miasto i Wilda. W sprawie o czyn z art. 204 § 2 k.k. oskarżona była 1 osoba. Akt oskarżenia obejmował tylko jeden zarzut. W sprawie występowało 21 pokrzywdzonych. Oskarżony miał obrońcę z wyboru. W akcie oskarżenia prokurator zawnioskował o przesłuchanie na rozprawie 96, z ogółem wskazanych 289 świadków. Do odczytania na rozprawie zgłosił protokoły zeznań 193 świadków. Czas pomiędzy wniesieniem aktu oskarżenia a odbyciem posiedzenia organizacyjnego wyniósł 15 tygodni. Inicjatorem wyznaczenia posiedzenia w trybie art. 349 k.p.k. był sędzia referent. W posiedzeniu uczestniczyli prokurator oraz oskarżony wraz z obrońcą. W toku posiedzenia Przewodniczący złożył ustne sprawozdanie i poinformował strony o ilości i rodzaju dowodów wnioskowanych w akcie oskarżenia, a nadto

przedstawił wstępny plan prowadzenia rozprawy. Po uzgodnieniu z obrońcą Sąd ustalił terminy rozprawy (łącznie 13) oraz bardzo szczegółowo rozplanował przebieg postępowania dowodowego z uwzględnieniem, na którym terminie będą przeprowadzane poszczególne dowody wnioskowane w akcie oskarżenia oraz zgłoszone przez obrońcę w toku postępowania. Sąd określił ponadto kolejność wzywania świadków na kolejne terminy rozprawy oraz ustalił, że przeprowadzanie innych nie zgłoszonych w akcie oskarżenia lub zgłoszonych przez strony w postępowaniu dowodów ma odbyć się na ostatnim zaplanowanym terminie rozprawy. Decyzje te zawarte zostały w postanowieniu. Przewodniczący pouczył obecnych na posiedzeniu o prawie do wniesienia zażalenia na postanowienie odnoszące się do organizacji rozprawy (zaplanowanych terminów oraz porządku czynności dowodowych) wydane w toku posiedzenia. Za podstawę prawną wniesienia zażalenia wskazał przy tym art. 482 § 2 k.p.k. Przewodniczący pouczył ponadto oskarżonego o skutkach nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawę oraz o sposobie usprawiedliwiania nieobecności. Posiedzenie było protokołowane, lecz nie wskazano w protokole podstawy prawnej wyznaczenia posiedzenia (art. 349 k.p.k.). Powołanie się na cel posiedzenia oraz jego podstawę prawną nastąpiło dopiero w treści postanowienia (jego petitum). Zauważyć należy, że art. 94 k.p.k. nie przewiduje w treści postanowień zamieszczania tego rodzaju informacji. Pomijając kwestię możliwości zaskarżenia wydanego postanowienia, sam przebieg posiedzenia organizacyjnego w tej sprawie oraz identyfikację jego ustawowych celów i sposób ich realizacji należy uznać za poprawny.

7. Do Sądu Rejonowego w Strzelcach Opolskich (sygn. akt II K 1024/09) wpłynął akt oskarżenia prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu przeciwko 16 oskarżonym o czyny z art. 231 § 1 i art. 207 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 1998 r., nr 155, poz. 1016, ze zm.). Łącznie akt oskarżenia zawierał 8 zarzutów, o czyny popełnione na szkodę 82

pokrzywdzonych. Łączna liczba świadków wynosiła 129, z czego 85 świadków zostało wezwanych do osobistego stawienia na rozprawie, zaś co do pozostałych 34 prokurator wniósł o zaniechanie ich wzywania i odczytanie ich zeznań na rozprawie na podstawie art. 333 § 3 k.p.k. Jednocześnie w akcie oskarżenia prokurator wnioskował o odczytanie na rozprawie 378 dowodów oraz oględziny 15 dowodów rzeczowych. W dacie wpływu aktu oskarżenia do sądu 2 oskarżonych zmarło. Postępowanie co do 13 innych zostało wyłączone do odrębnego postępowania, wobec czego ostatecznie postępowanie sądowe toczyło się przeciwko jednemu oskarżonemu, Tadeuszowi M., zaś w sprawie występowało 12 pokrzywdzonych. Akt oskarżenia (znajdujący się w XXXVI tomie akt sprawy) wniesiony został do Sądu 22 września 2008 r., zaś pierwsze posiedzenie organizacyjne odbyło się w dniu 15 kwietnia 2010 r. Przed posiedzeniem organizacyjnym dokonano szeregu czynności: 1) posiedzenie w przedmiocie przekazania sprawy w trybie art. 36 k.p.k. (właściwość z delegacji); 2) posiedzenie w przedmiocie sprostowania oczywistej pomyłki pisarskiej; 3) posiedzenie sądu w sprawie przekazania sprawy w trybie art. 25 § 2 k.p.k.; 4) wniosek o przekazanie sprawy Sądowi Najwyższemu o zmianę właściwości sądu ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości na podstawie art. 37 k.p.k. W zarządzeniu o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego z dnia 9 lutego 2010 r. wyznaczony został termin posiedzenia na dzień 15 kwietnia 2010 r. (za 9 tygodni). Prokurator został zawiadomiony o terminie posiedzenia, co oznacza, że jego stawienie było nieobowiązkowe, natomiast wezwano go do uzupełnienia aktu oskarżenia przez wskazanie listy świadków i dowodów do odczytania na rozprawie dotyczących oskarżonego Tadeusza M. Wezwano oskarżonego zobowiązując go jednocześnie do dostarczenia aktualnego zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia i czy jest zdolny do udziału w czynnościach procesowych. Żaden z pokrzywdzonych nie został powiadomiony ani wezwany na posiedzenie. Na posiedzeniu organizacyjnym w dniu 15 kwietnia 2010 r. stawili się prokurator i oskarżony. Posiedzenie ograniczyło się wyłącznie do odebrania od oskarżonego oświadczenia o stanie zdrowia, sprawdzenia terminów wizyt specjalistycznych oraz zobowiązania go do poinformowania Sądu

o terminie badań kardiologicznych. Następnie Sąd odroczył posiedzenie bez terminu wobec zamiaru przeprowadzenia dowodu z opinii sądowo-lekarskiej. W dniu 9 listopada 2010 r. Sąd na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umorzył postępowanie przeciwko Tadeuszowi M. z powodu przedawnienia. Sąd Okręgowy w Opolu uwzględniając zażalenie prokuratora 26 listopada 2010 r. uchylił postanowienie o umorzeniu i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do merytorycznego rozpoznania. Tym razem sędzia w zarządzeniu o wyznaczeniu posiedzenia organizacyjnego z dnia 9 stycznia 2012 r. nakazał zawiadomić o jego terminie ustalonym na 17 lutego 2012 r. zarówno prokuratora, pokrzywdzonych oraz pełnomocników dwóch pokrzywdzonych, a także wezwać oskarżonego, zobowiązując go jednocześnie do dostarczenia informacji o aktualnym stanie zdrowia. Na posiedzeniu nikt (łącznie z prokuratorem) się nie stawił. Przewodniczący ujawnił kartę karną, informację o śmierci 3 pokrzywdzonych oraz informację adwokata o wygaśnięciu pełnomocnictwa jednego z pokrzywdzonych. Sąd postanowił zwrócić się do właściwych organów o ustalenie czy w sprawie występują w charakterze oskarżycieli posiłkowych pokrzywdzeni, ewentualnie ich spadkobiercy, wskazanie ich aktualnych adresów, a także wydał postanowienie o dopuszczeniu biegłego z zakresu medycyny sądowej „w celu zbadania na podstawie akt sprawy i jednorazowego badania stanu zdrowia oskarżonego, w szczególności czy jest on w stanie brać udział w postępowaniu sądowym w charakterze oskarżonego, a jeśli tak, to w jakich warunkach i w jakich okolicznościach może być przesłuchiwany i brać udział w czynnościach procesowych, a jeśli nie to czy przeszkoda ta ma charakter trwały, ewentualnie wskazanie na inne okoliczności jakie pojawią się w trakcie przedmiotowego badania w terminie 1 miesiąca”. Sąd wyznaczył również termin rozprawy na dzień 30 marca 2012 r. Wobec niedostarczenia opinii przez biegłego we wskazanym terminie, rozprawa została odroczone do dnia 18 maja 2012 r. Po kolejnych terminach rozprawy, które miały miejsce 25 lipca, 2, października, 17 października, 7 listopada i 20 listopada, 4 grudnia, 18 grudnia, Sąd wydał postanowienie o zawieszeniu postępowania z powodu oczekiwania na nadesłanie akt innego sądu zawierających informacje

o adresach świadków i poszczególnych oskarżonych. Rozprawa w terminach od 17 października była każdorazowo odraczana z powodu oczekiwania na akta SR. Trudno oprzeć się wrażeniu, że Sąd nie wykazał należytej inicjatywy ani zainteresowania sprawnym przeprowadzeniem postępowania. To samo dotyczy prokuratora IPN, który nie wziął udziału w drugim posiedzeniu organizacyjnym. Tymczasem tego typu sprawa, w której zarówno oskarżony, pokrzywdzeni jak i świadkowie byli osobami wiekowymi, o licznych dolegliwościach, powinna być dla Sądu i prokuratora wystarczającym powodem do tego, by należycie przygotować rozprawę, tak, aby zakończyć ją jak najszybciej.